

VALMENTAJIEN NÄKEMYKSIÄ JALKAPALLON
HARRASTAMISEN MERKITYKSESTÄ
MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISESSA

Kasvatustieteen
pro gradu -tutkielma
Turun Yliopisto
Opettajankoulutuslaitos, Rauma

Laatijat:
Verner Jalon
Atte Kontio

28.4.2023
Rauma

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä(t): Verner Jalonon & Atte Kontio

Otsikko: VALMENTAJIEN NÄKEMYKSIÄ JALKAPALLON HARRASTAMISEN MERKITYKSESTÄ MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISESSA

Ohjaaja(t): Professori Pasi Koski

Sivumäärä: 62 sivua, 2 liitesivua

Päivämäärä: 28.4.2023

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää jalkapallovalmentajien näkemyksiä jalkapallon harrastamisen merkityksestä maahanmuuttajan kotoutumiseen. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua. Näkemyksiä haastateltiin kahdeksalta eri juniorijalkapallojoukkueen valmentajalta, joista kolme valmensi Uudellamaalla, kolme Satakunnassa sekä kaksi Pohjanmaalla. Jokaisella haastateltavalla valmentajalla oli kokemusta maahanmuuttajataustaisten pelaajien valmentamisesta sekä jokaisen valmentajan valmennettavassa joukkueessa oli maahanmuuttajataustaisia pelaajia. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään peruskouluikäisten pelaajien harrastamisen merkitystä kotoutumiseen. Jalkapallon harrastamisen merkityksiä maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumiseen selvitettiin kielen kehityksen, sosiaalisen pääoman muutosten, uuden kulttuurin kohtaamisen, positiivisten merkitysten ja ristiriitaa asettavien merkitysten kautta. Haastatteluista saatu aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Maahanmuuton yhteydessä maahanmuuttaja joutuu uuden kulttuurin pyörteisiin ensimmäisestä päivästä lähtien. Maahanmuuttajalla on omaksuttavaa uuden kielen, ympäristön sekä kulttuurillisten normien, arvojen ja tapojen muodossa. Maahanmuuttajia pyritään yhteiskunnan taholta integroimaan osaksi koko yhteiskuntaa muun muassa kotouttamislailla, yhdenvertaisuuslailla ja erilaisilla poliittisilla päätöksillä koskien maahanmuuttajien tukitoimia kotoutumisen edistämiseksi. Kotoutuminen on maahanmuuttajan sopeutumista kuvaava monitahoinen prosessi, jossa yksilö sulautuu osaksi uutta asuinmaataan. Kotoutumisessa tärkeää on maahanmuuttajan ja kantaväestön välinen yhteistyö, jossa molemmilta osapuolilta vaaditaan aktiivista halua ja työntekoa hyvän kotoutumisen mahdollistamiseksi.

Maahanmuuttajille tärkein kotoutumista edistävä paikka on koulu. Maahanmuuttajien olisi hyvä kuitenkin kohdata vertaisiaan myös koulumaailman ulkopuolella. Kantaväestön kanssa tapahtuva yhteistoiminta kartuttaa maahanmuuttajien sosiaalisten verkostojen laajenemista ja oppia uudesta asuinmaasta. Tässä liikunnalla on oiva mahdollisuus astua esiin apuvälineenä kohtaamisille. Liikunnassa yksilöiltä vaaditaan tuttujen urheilulajien ympärillä vähemmän ponnisteluja olla osana porukkaa ja liikuntaympäristöt ovat usein motivoivia ympäristöjä toimia aktiivisesti. Liikunnassa erityisesti urheiluseuroilla ja niiden toimihenkilöillä on tärkeä rooli tukea maahanmuuttajataustaisten pelaajien sopeutumista joukkueisiin tarjoamalla esimerkiksi valmennusta, joka ottaa huomioon pelaajan kulttuurillisen taustan.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että jalkapallovalmentajien näkemysten mukaan jalkapallon harrastamisella on merkitystä maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumiselle. Jalkapallon harrastamisen merkitys oli valmentajien mukaan pääosin positiivista ja sisältää paljon mahdollisuuksia, joilla voi olla pitkäaikaisempia merkityksiä yksilön kotoututtua. Harrastuksesta saatavat ystävyyssuhteet ovat tärkeässä osassa maahanmuuttajan kotoutumista ja harrastustoiminnasta voi oppia arkimaailmaan päteviä asioita ja tietoja yhteiskunnallisista säännöistä, normeista ja tavoista. Maahanmuuttajataustaisten pelaajien sopeutuminen joukkueeseen oli tärkeä ehto valmentajille, jotta positiivisia merkityksiä kotoutumiseen saataisiin mahdollisimman paljon. Joukkueeseen sopeutumattomuus näkyi ristiriitoja aiheuttavana asiana. Joukkueen huono ilmapiiri ja valmentajien osaamattomuus ilmapiirin luomisessa ja ylläpitämisessä voi valmentajien mukaan lisätä syrjintää ja haitata henkilön kotoutumista.

Avainsanat: Kotoutuminen, liikunta, maahanmuutto

Sisällysluettelo

1 Johdanto	5
2 Maahanmuuttajat ja kotoutuminen	7
2.1 Maahanmuuttaja käsitteenä	7
2.2 Sosiaalinen pääoma ja sen karttuminen maahanmuuttajilla	9
2.3 Akkulturaatio ja kotoutuminen.....	11
2.4 Kotouttaminen ja kotouttamislaki.....	14
2.5 Kielen oppiminen osana kotoutumista.....	15
2.6 Liikunta ja kotoutuminen.....	15
2.6.1. Liikunnassa esiintyviä esteitä kotoutumiseen.....	16
2.6.2. Liikunnan hyötyjä kotoutumisessa.....	17
3 Liikunta osana maahanmuuttajien kotoutumista	19
3.1 Maahanmuuttajien kanssa työskentelevien näkemyksiä liikunnan merkityksestä kotoutumiseen	19
3.2 Valmentajan rooli maahanmuuttajien kotoutumisessa	21
3.3 Maahanmuuttajataustaisten pelaajien näkemyksiä jalkapallon ja kotoutumisen yhteyksistä.....	23
4 Tutkimustehtävä	26
5 Tutkimuksen toteuttaminen.....	27
5.1 Tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen kohdejoukko.....	27
5.2 Aineiston sisällönanalyysi	30
6 Tutkimuksen tulokset.....	31
6.1 Maahanmuuttajataustaisen pelaajan kielellinen kehitys.....	31
6.2 Pelaajan sosiaalisen pääoman karttuminen	35
6.3 Uuden kulttuurin kohtaaminen maahanmuuttajataustaisena	39
6.4 Jalkapallon harrastamisen merkitys kotoutumiseen.....	41
6.5 Jalkapallon harrastaminen ristiriidassa toimivan kotoutumisen kanssa.....	45
7 Pohdinta	49
7.1 Keskeisten tulosten tarkastelu ja vertailu aikaisempiin tutkimustuloksiin.....	49

7.2 Tutkimusten luotettavuus ja eettisyys	53
7.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset.....	55
Lähdeluettelo	58
Liitteet.....	62

1 Johdanto

Maahanmuuttoon voi olla erilaisia syitä, kuten opiskelu, työ tai pakolaisuus. Kaikille yhteistä on kuitenkin vanhan kotimaan jättäminen. Uuden ympäristön myötä useimmat maahanmuuttajat opettelevat uuden kielen, luovat uuden sosiaalisen verkoston sekä opettelevat uuden kulttuurin toimintamalleja ja arvoja, kuitenkin omaa kulttuuriperinnettään ja identiteettiään unohtamattaan. Tätä uuteen maahan sopeutumisen prosessia kutsutaan kotoutumisprosessiksi. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013; Saukkonen 2020.) Kotoutuminen on tehokkainta, kun se on kaksisuuntaista eli valtaväestö hyväksyy monikulttuurisuuden eikä oleta maahanmuuttajan vain sulautuvan osaksi valtaväestöä (Schubert 2013). Suomessa on säädetty myös kotoutumislaki, jonka tavoitteena on tukea maahanmuuttajan kotoutumista heti maahantulosta lähtien. Laki velvoittaa viranomaisia antamaan maahanmuuttajalle tarvittavia tietoja heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa yhteiskunnassa. (Gothóni & Siirto 2016.) Maahanmuuttajien kotoutuminen on tärkeää, sillä siitä hyötyvät niin maahanmuuttaja kuin yhteiskuntakin. Kotoutumisen onnistuminen lisää monikulttuurisuutta, väestön osaamispohja laajenee sekä konfliktit maahanmuuttajien ja valtaväestön välillä vähenevät. (Zacheus, Koski, Rinne & Tähtinen 2012.) Ulkomaalaistaustaisten osuus Suomen väestöstä on kasvanut tasaisesti vuosien 2011 ja 2021 välisenä aikana. Vuonna 2011 ulkomaalaistaustaisten osuus Suomen väestöstä oli 4,8 prosenttia ja vuonna 2021 8,5 prosenttia. (Tilastokeskus 2021.)

Liikunnan toimivuus kotouttamisessa liittyy sen konkreettisuuteen sekä urheilulajien kansainvälisyyteen. Liikuntatoiminnassa mukana ollessaan maahanmuuttajalla on mahdollisuus edistää heidän osallisuuttaan, luoda sosiaalisia suhteita valtaväestöön sekä saada tietoa ja ymmärrystä uuden yhteiskunnan kulttuurista ja toimintatavoista. (Opetusministeriö 2010; Zacheus ym. 2012; Spaaj, McDonald & Smith 2019.) Erityisesti ryhmäliikunnassa ja joukkueurheilulajeissa sosiaalisia suhteita muodostuu ryhmän jäsenten välille (Rönkkö 2023). Liikuntaan osallistumisen yleisimmät haasteet maahanmuuttajataustaisilla henkilöillä ovat ajanpuute, rahan puute ja perheen tarpeet (Kananen 2020).

Ryhmäliikunta on sosiaalista toimintaa, johon osallistuu monia henkilöitä esimerkiksi ohjaaja ja toiset harrastajat (Rönkkö 2023). Jalkapallon kontekstissa näitä henkilöitä voisivat olla esimerkiksi valmentajat, toiset pelaajat ja joukkueen muut jäsenet. Valmentaja luo joukkueeseen toimintakulttuuria omien asenteidensa ja arvojensa pohjalta. Lisäksi hän edesauttaa joukkueen jäsenten välisten sosiaalisten suhteiden muodostumista, luo

joukkueeseen turvallisen oppimisympäristön sekä kasvattaa pelaajien itseluottamusta joukkueen sisällä. (Agergaard & Sørensen 2010; Ahlstrand, Anttila & Bachrata 2020; Kananen 2020; Storm ym. 2022.) Turvallisen oppimisympäristön avulla lapsi tai nuori kokee iloa liikunnasta, saa onnistumisen ja pätevyyden tunteita sekä on motivoinut liikkumaan ja yrittämään (Ahlstrand ym. 2020). Maahanmuuttajataustaisen pelaajan joukkueessa oppimat arvot, ymmärrys valtakulttuurin arvoista ja normeista sekä koettu osallisuuden tunne siirtyvät ajan myötä myös harrastustoiminnan ulkopuolelle (Kananen 2020; Storm ym. 2022).

Tutkimuksen kohteeksi valittiin jalkapallovalmentajat, koska jalkapallo on joukkueurheilulaji, joten valmentajalla on todennäköisesti enemmän valmennettavia ryhmässään kuin yksilölajien valmentajilla. Jalkapallo on myös yksi suosituimmista lasten ja nuorten harrastuksista Suomessa (Kokko & Martin 2023), joten oletimme löytävämme jalkapalloseuroista maahanmuuttajalasten ja -nuorten parissa työskennelleitä valmentajia. Lisäksi valmentajien näkemyksiä jalkapallon harrastamisen merkityksestä maahanmuuttajien kotoutumiseen on tutkittu Suomessa vähän.

2 Maahanmuuttajat ja kotoutuminen

Maahanmuuttajat eivät ole yksi yhtenäinen ryhmä, vaikka jokaista yksilöä koskee yläkäsite maahanmuutto. Maahanmuuttajat ovat kokonaisuutena jaettu eri kategorioihin esimerkiksi koskien maahanmuuttosyytä kuten työperäinen maahanmuuttaja tai turvapaikanhakija.

Maahanmuuttajia on jaettu myös niin sanottuihin ensimmäisen ja toisen sukupolven maahanmuuttajiin. Kaikkia maahanmuuttajia koskee kuitenkin kotoutumisprosessi, jonka aikana yksilö kokee muutoksia uuden kulttuuri- ja asuinympäristönsä sisällä. (Zacheus ym. 2012; Martikainen, Saukkonen & Säävälä 2015; Keski-Petäjä & Pietiläinen 2020.)

2.1 Maahanmuuttaja käsitteenä

Käsitteellä maahanmuuttaja tarkoitetaan yleisesti henkilöä, joka on muuttanut jostain asuinmaasta toiseen maahan sekä syntynyt toisessa maassa kuin saapumismaassa. Tällaiset maahanmuuttajat ovat niin sanottuja ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajia. Toisen sukupolven maahanmuuttajiksi kutsutaan henkilöitä, jotka ovat syntyneet asuinmaassansa, mutta joiden vähintään toinen vanhempi on maahanmuuttaja. (Zacheus ym. 2012.)

Maahanmuuttaja-käsitteen haasteet tulevat esiin, kun tarkastellaan, milloin maahanmuuttaja lakkaa olemasta maahanmuuttaja. Voi olla vaikeaa kutsua Suomessa syntynyttä ja koko elämänsä asunutta henkilöä maahanmuuttajaksi, vaikka hän olisikin toisen sukupolven maahanmuuttaja. Yksi mahdollinen linjaus on määritellä ainoastaan Suomeen muuttaneet maahanmuuttajiksi. Tällainen linjaus voi kuitenkin johtaa paradoksin sisältävään ristiriitaan, sillä maahanmuuttajien kotimaan mukana tuleva kulttuuri on usein vahvasti läsnä myös heidän Suomessa syntyneiden lastensa elämässä. (Zacheus ym. 2012; Berry & Sam 2016.)

Tilastokeskuksen tilastoissa käytetään maahanmuuttajan sijaan termiä ulkomaalaistaustainen. Esimerkiksi väestörakennetilastoa tulkitaan vuonna 2012 käyttöön otetun syntyperämuuttujan mukaan, jossa ulkomaalaistaustaisiksi on lueteltu henkilöt, joilla molemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt muualla kuin Suomessa. Vuonna 2021 Suomen väestöstä oli hieman alle 470 000 eli noin 8,5 prosenttia ulkomaalaistaustaisia. Suomessa asuvista ulkomaalaistaustaisista valtaosa on syntynyt ulkomailla, kun Suomessa syntyneitä on hieman yli 81 000 (Kuvio 1). (Keski-Petäjä & Pietiläinen 2020; Tilastokeskus 2021.) Vielä vuoteen 2003 asti ulkomaalaistaustaisista 0–17-vuotiaista yli puolet olivat ulkomailla syntyneitä. Vuonna 2004 oli tilastollinen taitekohta, kun enemmistö ulkomaalaistaustaisista lapsista oli ensi kertaa Suomessa syntyneitä. Kyseinen trendi ulkomaalaistaustaisten lasten

syntyvyydestä on jatkunut kasvavasti. Vuonna 2019 kaikista Suomen ulkomaalaistaustaisista lapsista Suomessa syntyneitä toisen polven maahanmuuttajia oli 59 039 lasta eli 62 prosenttia. (Keski-Petäjä & Pietiläinen 2020.) Ulkomaalaistaustaisista yli puolet asui Uudellamaalla, mikä pohjautuu 90-luvulla alkaneeseen vilkkaampaan maahanmuuttoliikkeeseen, jolloin maahanmuuttajien ensisijainen kohde oli Helsinki. Pakolaisten kuntiin sijoittaminen ja lisääntynyt maahanmuutto on kasvattanut muiden maakuntien ulkomaalaistaustaisten määrää. (Tilastokeskus 2021.)

KUVIO 1. Suomen väestö syntyperän ja syntymämaan mukaan 2021 (Tilastokeskus 2021).

Maahanmuuttajat ovat kokonaisuudessaan hyvin monitahoinen ryhmä ja käsite maahanmuuttajasta on itsessään varsin laaja. Yksittäisten henkilöiden maahanmuutolle voi olla useita syitä ja maahanmuuttajia tulee monista eri maista ja kulttuuripiireistä. Osa maahanmuuttajista on pakolaisia, jotka hakevat Suomesta turvapaikkaa, kun taas toiset voivat tulla maahan työ- tai opiskelupaikan, perheen tai seurustelusuhteen perässä. (Zacheus ym. 2012; Keski-Petäjä & Pietiläinen 2020.) Maahanmuutto muokkaa yksilöiden elämää ja yhteiskunnan rakenteita. Ihmisen elämä muuttuu maahanmuutossa ja yksilö joutuu usein tutustumaan uuteen ympäristöön sekä kulttuuriin. Yhteiskunnan monikulttuurillisuuden kansainvälistymisen muutoksia on nähtävissä sekä Suomessa että muissa maissa. Yksilön kotoutuminen uuteen maahan ei ole koskaan yksinkertaista ja välittömästi tapahtuvaa. Suomessa maahanmuuttajien kotoutumisen tukemiseen tarvittavien päätösten vaatimukset on tiedostettu ja niiden pohjalta on tehty poliittisia päätöksiä kotoutumisen tehostamiseksi. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013; Martikainen, Saukkonen & Säävälä 2015.)

Kansainvälinen muuttoliike alkoi näkyä Suomessa esimerkiksi muuhun Eurooppaan nähden verrattain myöhään. 1990-luvulta lähtien ulkomaalaistaustaisten määrä Suomessa on lisääntynyt aiempaa selkeämmin ja Suomi on maana toiminut ennemmin maahanmuuttomaana kuin maastamuuttomaana. Kylmän sodan loppumisen myötä löyhentyneet matkustusrajoitteet ja Suomen liittyminen Euroopan unioniin kiihdyttivät maahanmuuton ihmisvirtaa huomattavasti. Euroopan unionin maahanmuuttopolitiikka muutti ihmisten liikkumista maiden välillä vapaammaksi, jolloin Suomeen pääsi vapaammin ja helpommin kuin aikaisemmin. (Söderling 2013; Martikainen ym. 2015.)

2.2 Sosiaalinen pääoma ja sen karttuminen maahanmuuttajilla

Sosiaalinen pääoma vakiinnutti käsitteenä paikkansa yhteiskuntatieteissä 1990-luvulla. Käsitteellä viitattiin tuona aikana yksilöiden välisiin yhteyksiin, sosiaalisiin suhteisiin ja verkostoihin sekä niissä muodostuviin normeihin ja luottamukseen ihmisten välillä. (ks. Bourdieu 1986; Coleman 1988; Putnam 1993.) Sosiaalista pääomaa on terminä käytetty pääosin taloustieteissä, sosiologiassa, psykologiassa sekä yhteiskuntatieteissä (Oinas, Ruuskanen, Kankainen, Anttila & Kivitalo 2018). Useimmiten termi on yhdistetty taloustieteisiin ja työelämään, sillä sosiaalisen pääoman termin pioneerit Pierre Bourdieu, Robert Putnam ja James Coleman ovat kukin luoneet teoriaa termin ympärille juuri näille tieteenaloille. Termin käyttötavat kuitenkin eroavat toisistaan tutkijoiden välillä, mutta on pääosin yhdistetty yksittäisten henkilöiden väliselle vuorovaikutussuhteelle, joiden avulla yksilöt voivat hyödyntää voimavarojaan. (Koski 2009; Oinas ym. 2018.)

Putnam avaa (2000) teoriassaan sosiaalista pääomaa jaettuna kolmeen osioon: sitova, siltaava ja linkittävä sosiaalinen pääoma. Sosiaalisen pääoman sitova ulottuvuus tarkoittaa yksilön ja ryhmän välistä ryhmäidentiteetin muodostumista, jossa samankaltaisten yksilöiden välille muodostuu luottamusta ja ryhmän jäsenten sosiaalinen pääoma karttuu. Siltaavassa ulottuvuudessa yksilöt kohtaavat ja muodostavat heidän välisiä suhteita ja verkostoja. Linkittävässä ulottuvuudessa puhutaan valta-asemissa olevien henkilöiden sosiaalisten resurssien hyödyntämisestä. Putnam näkee sosiaalisen pääoman olevan erityisesti yhteisöä ja sen yksilöiden yhteiseloä kuten esimerkiksi kansalaisaktiivisuutta kuvaava termi. Kansalaisten muodostamien järjestöjen toiminnassa sosiaalisen pääoman sitova ja siltaava ulottuvuus voi olla arvokasta. (Putnam 2000; Ruuskanen 2001; Koski 2009.)

Burtin (1992) teorian mukaan sosiaalinen pääoma on yksilön suhteita muihin ihmisiin, joiden avulla yksilö voi hyödyntää omaa taloudellista ja inhimillistä pääomaa. Sosiaalinen pääoma

kehittyy ihmisten välisissä kohtaamisissa ja lisääntyy uusien kontaktien, sosiaalisten taitojen, yksilöiden välisten luottamusten ja yhteiskunnallisten normien tuntemisen myötä. Verkostot ystävien, kollegoiden ja muiden sosiaalisten siteiden kanssa tarjoavat yksilölle tehokkaan tavan hyödyntää osaamistaan elämässä ja laajentamaan sosiaalisia resurssejaan. Sosiaalisten verkostojen avulla yksilön tietomäärä kehittyy ja yksilölle avautuu lisää kontakteja elämässä. Sosiaaliset verkostot toimivat myös toiseen suuntaan: yksilö saa informaatiota, sosiaalisia resursseja, sosiaalisia suhteita ja taitoja omien tavoitteidensa saavuttamiseen. Sosiaalinen pääoma muuttuu sekä karttuu näiden suhteiden ja tapahtumien kautta (Burt 1992; Ruuskanen 2001; Koski 2009.)

Sosiaalinen pääoma on toimiva käsite myös kasvatustieteellisessä diskurssissa sen taloustieteeseen suuntaavasta pääpainotuksesta huolimatta. Termi käsittelee yksilön vuorovaikutusta sen ympärillä olevien ihmisten kanssa, mikä on tärkeää esimerkiksi maahanmuuttajien kotoutumista ajatellen. Maahanmuuttajan integrointi yhteiskuntaan vaatii sosiaalisen pääoman karttumista muun muassa sosiaalisten suhteiden muodostamisella ja yksilön tavoitteiden saavuttamisella. Putnamin (2000) esittelemät sitovan ja siltaavan sosiaalisen pääoman ulottuvuudet voivat näkyä kotoutumisessa yksilöiden välisien kohtaamisten ja verkostojen kautta muodostuneena luottamuksena yhteisöön. Sosiaaliset verkostot auttavat yksilöä saamaan kontakteja, joiden avulla hän voi saada tietoa yhteiskunnan normeista ja taitoja, joita yksilö voi käyttää esimerkiksi työelämässä. (Putnam 2000; Ruuskanen 2001; Koski 2009; Oinas ym. 2018.) Sosiaalisten suhteiden avulla yksilö voi saavuttaa riittävän kulttuurillisen kyvykkyyden, jolloin yksilö voi toimia itsenäisesti osana yhteiskuntaa. Kulttuurillinen kyvykkyys kattaa ihmisen taitoja toimia uudessa kulttuurissa omien tavoitteidensa ja sosiaalisten rooliensa puitteissa. (Zacheus ym. 2012.)

Maahanmuuttaja joutuu käymään läpi maahanmuuttoprosessin, jossa yksilölle tulee vastaan uusi kieli, uudet kulttuurit, säännöt ja normit (Zacheus ym. 2012). Maahanmuuttajayksilöt voivat saada tietoa valtaväestön tavoista eri ihmiskohtaamisten kautta ja yhtenä tärkeimpänä kohtaamisympäristönä erityisesti kouluikäisille yksilöille on koulu. Koululla on tärkeä vastuu lapsen kotoutumiseen liittyvistä asioista kuten kuulumisen tunteesta, kielen oppimisesta ja epätasa-arvon vähenemisestä oppilaiden välillä. (Alisaari ym. 2022.) Maahanmuuttajayksilöt kartuttavat sosiaalista pääomaa verkostojen laajentuessa, kun kontaktit kantaväestön kanssa lisääntyy. Kontaktit voivat muovata sosiaalista pääomaa yksilöiden välisinä suhteina ja ryhmäidentiteetin kautta muodostuvana tunteena. Tässä urheilulla on oiva mahdollisuus toimia koulun ulkopuolisena sosiaalisen pääoman kartuttajana. Urheiluseuroissa

maahanmuuttajat kokevat olevansa enemmän sosiaalisessa kanssakäymisessä valtaväestön kanssa kuin maahanmuuttajat, jotka eivät ole missään urheiluseurassa. Urheiluseurat voivat tarjota maahanmuuttajille yhden helpon tavan lisää linkittyä yhteiskuntaan. (Koski 2009; Alisaari ym. 2022.)

2.3 Akkulturaatio ja kotoutuminen

Akkulturaatio on kulttuurisen ja psykologisen muutoksen prosessi, joka on seurausta eri kulttuureihin kuuluvien henkilöiden välisestä vuorovaikutuksesta. Ryhmätasolla muutokset liittyvät sosiaalisiin rakenteisiin, instituutioihin sekä kulttuurisiin normeihin. Yksilötasolla muutokset liittyvät tottumuksiin esimerkiksi ruuan, pukeutumisen, kielen, arvojen ja identiteetin suhteen sekä yksilöiden kykyyn sopeutua näihin kulttuurienvälisiin kohtiin. (Schubert 2013; Berry 2019.)

Akkulturaatiosta johtuvat muutokset ja kokemukset jaetaan kolmeen eri ryhmään. Ensimmäinen on affektiiviset muutokset, erityisesti ahdistuksesta johtuvat muutokset. Toinen on sosiokulttuuriset muutokset, kuten arkiset askareet ja kielen oppiminen. Kolmantena kognitiiviset muutokset identifioinnissa ja arvoissa, kuten muutokset identiteetissä sekä ryhmien välisissä asenteissa ja käyttäytymisessä. (Mähönen & Jasinskaja-Lahti 2013.)

Akkulturaatioprosessin aikana muutokset aiheuttavat akkulturaatiostressiä, joka voi alentaa yksilön psyykkistä hyvinvointia sekä aiheuttaa ahdistusta ja masennusta (Berry 2019). Akkulturaatiostressi johtuu yksilön altistumisesta erilaisille kulttuurisille ja yhteiskunnallisille stressitekijöille. Stressiä voivat aiheuttaa esimerkiksi uuden yhteisön toimintamallit, tavat, arvot ja normit. (Schubert 2013; Ndika 2014.) Muuton jälkeisen stressin suuruus on sidoksissa ennen muuttoa koettuun stressiin, mutta ei aina kuitenkaan selitä sitä. Muuton jälkeinen stressi voi johtua myös vaikeuksista sopeutua uuteen yhteiskuntaan, vaikka ennen muuttoa stressi olisikin ollut vähäistä. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että odotukset uudesta ympäristöstä eivät vastaa muuttajan ennako-oletuksia. (Mähönen & Jasinskaja-Lahti, 2013.)

Akkulturaatiosta aiheutuvien muutosten jatkuessa pidemmän ajan voidaan alkaa puhua sopeutumisesta. Sopeutumista on kahdenlaista: psykologista ja sosiokulttuurista. Psykologinen sopeutuminen voidaan ymmärtää mielenterveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Sosiokulttuurinen sopeutuminen on esimerkiksi kouluun ja työyhteisöön sopeutumisena tai yhteiskunnassa menestymisenä. (Berry & Sam 2016.)

Berry (1997) on määritellyt neljä erilaista akkulturaatiostrategiaa, joita ovat assimilaatio eli valtakulttuuriin sulautuminen, separaatio eli suuntautuminen ainoastaan omaan kulttuuriin, marginalisaatio eli eristäytyminen omasta ja valtakulttuurista sekä integraatio eli suuntautuminen molempiin kulttuureihin (Kuvio 2). Akkulturaatiostrategiaa voidaan kuvata myös akkulturaatioasenteena eli yksilön asenteena kahden kulttuurin kanssa elämiseen. Asenne sisältää kaksi kysymystä: onko yksilöllä halua säilyttää omaa kulttuuriperinnettään ja identiteettiään sekä onko yksilöllä tarvetta olla aktiivisesti tekemisissä valtaväestön kanssa? (Schubert 2013.) Yksilö ei kuitenkaan pysty aina valitsemaan haluamaansa akkulturaatiostrategiaa. Esimerkiksi integraatio vaatii avoimen yhteiskunnan, joka sallii kulttuurien moninaisuuden. (Berry 2019.)

Akkulturaatiossa yksilö harvoin toimii ainoastaan yhden strategian mukaan, vaan toimintatavat vaihtelevat ajan ja elämäntilanteen mukaan (Schubert 2013). Yksilön henkilökohtaisessa elämässä kulttuuriperintö on usein vahvemmin esillä (Kwak & Berry 2001). Yksilö voi olla esimerkiksi työyhteisössä tai koulussa hyvinkin integroitunut, mutta henkilökohtaisessa elämässään hän voi elää vahvasti kulttuuriperinteidensä mukaisesti. Kulttuuriperinnön säilyttämisen merkitys vaihtelee yksilötasolla. Joidenkin hyvinvoinnille se voi olla erittäin tärkeää, toisille taas ei. (Schubert 2013.)

**Tarve oman kulttuuriperinnön ja
identiteetin säilyttäminen**

		Kyllä	Ei
Kontaktin tarve valtaväestön kanssa	Kyllä	Integraatio	Assimilaatio
	Ei	Separaatio	Marginalisaatio

KUVIO 2. Berryn akkulturaatiostrategiat (Berry 1997, 10).

Kotoutuminen on prosessi, jossa maahanmuuttaja tulee osaksi ympäröivää yhteiskuntaa. Prosessin aikana maahanmuuttaja oppii tietoja, taitoja ja toimintatapoja sekä luo itselleen sosiaalisia verkostoja. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013.) Maahanmuuttajan on opeteltava paikallinen kieli ja tietyt yhteiskunnan toimintatavat pystyäkseen toimimaan uudessa yhteiskunnassa. Onnistuneessa kotoutumisessa maahanmuuttajan ei kuitenkaan tule unohtaa omaa kulttuuriaan ja kieltään, vaan pikemminkin se tarkoittaa sujuvaa kulttuurien välistä

vuorovaikutusta, jossa molemmat osapuolet ottavat vaikutteita toisistaan. (Zacheus ym. 2012.) Kotoutuminen onnistuu parhaiten yhteiskunnassa, jossa maahanmuuttajilla on edellytykset toimia tasa-arvoisesti yhteiskunnassa valtaväestön kanssa. Lisäksi toimivan kotoutumisen perustana on se, että maahanmuuttajat voivat aktiivisesti ylläpitää omaa kulttuuriperintöään noudattaen yhteiskunnan yleisiä pelisääntöjä ja lakeja. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013.) Tämän prosessin onnistumisesta hyötyvät sekä maahanmuuttaja että yhteiskunta. Se vähentää konflikteja maahanmuuttajaväestön ja valtaväestön välillä. Onnistunut kotoutuminen laajentaa väestön osaamispohjaa, rikastuttaa kulttuuria ja mahdollisesti maahanmuuttajat tuovat myös muuta erityisosaamista esimerkiksi huippu-urheiluun. Toisaalta kotoutumisen epäonnistuminen tuo ongelmia valtaväestölle, maahanmuuttajaväestölle sekä tulee yhteiskunnalle kalliiksi. (Zacheus ym. 2012.)

Kotoutumista auttavat tai haittaavat maahanmuuttajan henkilökohtaiset resurssit, kuten koulutustaso, fyysinen ja psyykkinen terveys, yhteiskunnallinen tausta, maahanmuuttoikä, asenne kouluttautumiseen sekä kielitaito. Yhteiskunnalliset tekijät vaikuttavat kotoutumiseen, kuten valtaväestön asenne maahanmuuttajiin, maan maahanmuuttopolitiikka ja taloudellinen tilanne. Maahanmuuttoa koskeva poliittinen keskustelu voi luoda yhteiskuntaan joko maahanmuuttoa edistävää tai vaikeuttavaa ilmapiiriä. Maan taloudellinen tilanne voi vaikuttaa esimerkiksi kotoutumista tukeviin palveluihin. (Gothóni & Siirto 2016.) Kotoutumisprosessi on siis kaksisuuntainen, mihin osallistuu sekä maahanmuuttaja että häntä ympäröivä yhteiskunta (Alitolppa-Niitamo & Leinonen 2013). Prosessiin kuluvaan aikaan vaikuttaa myös muuttajan muuton tarkoitus. Esimerkiksi suunniteltu maasta toiseen muutto opiskelun tai työn takia voi olla huomattavasti helpompaa kuin turvapaikanhakijana tai pakolaisena maahantulo. Erityisesti turvapaikanhakijoilla ja pakolaisena maahan tulluille henkilöillä mahdolliset taustalla olevat traumat ja vaativa elämäntilanne voivat vaikuttaa negatiivisesti yhteiskunnassa tarvittavien taitojen oppimiseen, mikä pidentää kotoutumisprosessia. (Gothóni & Siirto 2016.) Myös alkuperäismaa, josta muutetaan, voi vaikuttaa kotoutumisen keston. Mikäli maiden väliset kulttuuriset arvot ja uskonnolliset normit eroavat toisistaan voi kotoutuminen kestää pidemmän aikaa. (Spaaj ym. 2019.) Garcés-Mascareñas ja Penninx (2016) ovat esittäneet myös kolmannen ulottuvuuden Euroopan maiden välisiin muuttoihin, jossa maahanmuuttajan alkuperäismaa osallistuisi kotouttamisprosessiin valmistamalla kotouttamiseen jo ennen maahanmuuttoa. Tällainen kotouttaminen on kuitenkin joissakin tapauksissa, kuten pakolaisten tai turvapaikanhakijoiden kanssa, erittäin haastavaa tai jopa mahdotonta.

2.4 Kotouttaminen ja kotouttamislaki

Kotouttaminen on vakiintunut käsite maahanmuuttoa ja maahanmuuttajien sopeutumista koskevassa keskustelussa. Kotouttaminen tarkoittaa yhteiskunnan puolelta kotoutumista tukevia strategioita, valmiuksia, toimenpiteitä ja poliittisia linjauksia. Kotouttamisen tavoitteena on tarjota maahanmuuttajalle valmiudet itsenäisen elämän jatkamiseen uudessa maassa ja kulttuurissa sekä turvata mahdollisuus tasavertaiseen kansalaisuuteen.

Kotouttamispolitiikassa yksi keskeisimpiä tavoitteita on ollut opettaa maahanmuuttajalle maan kieli eli Suomen kohdalla suomen tai ruotsin kieli. (Gothóni & Siirto 2016; Saukkonen 2020.)

Kotouttamisen päätavoitteet ovat merkittävässä osassa yksilön tulevaisuutta ajatellen uudessa asuinmaassa, mutta käsite ei kuitenkaan ole täysin kritiikitön. Kotouttamisella voidaan viitata yhtenäisyyden ihannointiin integroitumisen yhteydessä ja kotouttamispuhe voi väärinkäytettynä olla ulkomaalaistaustaisten oman kulttuurin haalimista passivoivaa keskustelua. Kotouttamiskeskustelussa korostetaan oman kulttuurin ja kielen säilyttämistä uuden oppimisen ohella. Yksilölle on tärkeää olla ylpeä omista juuristaan ja identiteetistä, jotka ohjaavat käyttäytymistä uuden kulttuurin keskellä. (Saukkonen 2013; Gothóni & Siirto 2016.)

Suomessa kotouttamista ohjataan muun muassa kotouttamislaille, yhdenvertaisuuslailla ja hallituksen maahanmuuttopoliittisilla linjauksilla. Kotouttamislaki on säädetty kotouttamisen tehostamiseksi ja se toimii kaikille maahanmuuttajille tasavertaisesti. Viranomaisten toimintaa ohjaa vähemmistöjen osalta yhdenvertaisuuslaki, joka velvoittaa edistämään yhdenvertaisuutta jokaisen maahanmuuttajan yhteydessä tasa-arvoisesti. Laki kieltää myös etnisen syrjinnän palveluiden tarjonnassa, työelämässä sekä koulutuksessa. (Makkonen & Koskeniemi 2013.) Säädetyn lain tarkoituksena on edistää ja tukea maahanmuuttajan kotoutumista sekä mahdollisuutta osallistua yhteiskunnan toimintaan. Lain päätavoitteina on tarjota toimenpiteet ja kotouttamispalvelut kaikkien niitä tarvitsevien maahanmuuttajien ulottuville. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013.) Kotouttamislaki pyrkii edistämään tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä (Kotouttamislaki 1386/2012 1§). Lakia valvova viranomaistaho on työ- ja elinkeinoministeriö. Lain mukaan jokainen maahanmuuttaja on oikeutettu alkukartoitukseen,

jossa selvitetään muuttajien suhteita työnhakuun tai toimeentulotukeen, sekä yleiseen avuntarpeeseen. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013; Gothóni & Siirto 2016.)

2.5 Kielen oppiminen osana kotoutumista

Suomalaisessa kotouttamispolitiikassa yksi ensisijaisista tavoitteista on ollut maan virallisen kielen opettaminen maahanmuuttajalle. Suomessa opetettava kieli on siis suomen tai ruotsin kieli. (Saukkonen 2020.) Kielen oppiminen on aina yksilöllinen jatkuva prosessi, joka kehittyy läpi elämän. Kieltä opitaan kuuntelemalla, puhumalla, lukemalla ja kieltä käyttämällä toisten ihmisten keskeisessä vuorovaikutuksessa. (Bot, Lowie & Verspoor 2011.)

Kielitaito on yksi keskeisistä tekijöistä kotoutumisessa. Maahanmuuttajataustaisilla henkilöillä kielen oppimisessa on monta vaikuttavaa taustamuuttujaa. Yksilön ikä, perhetausta, maahanmuuttosyy, maassaoloaika ja yksilön jo osaamat kielet muovaavat uuden kielen oppimisprosessia. (Alisaari, Kaukko & Heikkola 2022.) Kieliyhteisöstä puhutaan, kun laaja joukko ihmisiä puhuu samaa kieltä. Kielen oppimisessa kieliyhteisöön kuuluminen mahdollistaa kielten oppimisen kannalta tärkeän sosiaalisen vuorovaikutuksen ja arkisten kielenkäyttötilanteiden kohtaamisen. (Lantolf & Thorne 2006.)

Uuden asuinmaan valtaväestön kanssa sosiaalisten verkostojen muodostaminen vaatii yhteistä kieltä (Gothóni & Siirto 2016). Kotoutumisessa on keskeistä löytää kieli, jolla kommunikoida muiden ihmisten kanssa. Aikuisilta yhteinen kieli voi löytyä esimerkiksi englannin kielestä, mutta lapsilla kielitaito voi olla puuttellista riippuen maahanmuuttajan tulomaasta sekä henkilön iästä. Suomessa peruskouluikäiset maahanmuuttajat asetetaan kouluun, jolla pyritään vaikuttamaan henkilön jatkokoulutusmahdollisuuksiin positiivisesti (Lilja 2018). Liljan (2018) mukaan erityisesti 14–17-vuotiailla maahanmuuttajilla koulutuspolku on haasteellinen, sillä koulussa tarvittavan akateemisen kielitaidon osaaminen vaatii yksilöltä pitkäjänteistä työskentelyä kielen parissa. Kielen opettamisessa peruskouluikäisille maahanmuuttajille päävastuu on koulutusjärjestelmällä ja sen työntekijöillä eli opettajilla. Kieltä opitaan pääosin siis kouluympäristöissä (Alisaari ym. 2022).

2.6 Liikunta ja kotoutuminen

Liikunta on osa miltei jokaisen ihmisen päivittäistä elämää ja se kattaa pitkälti kaikkea lihastyötä matalasykkeisestä kävelemisestä vauhdikkaisiin ja korkeasykkeisiin lajeihin ja harjoitteisiin. Liikunta on tutkimuskentällä monesti määritelmänä erotettu urheilu-käsitteestä,

jolloin käsitteiden välisiä eroja tunnistetaan. Liikunta sisältää alakäsitteitä, jotka ovat arki-, kunto-, harraste-, terveys- ja erityisliikunta, kun taas urheilun alakäsitteitä ovat juniori-, kilpa-, huippu- ja aikuisurheilu. Jokaisella ihmisellä on oma tapansa sekä määränsä liikkua päivän aikana, jonka vuoksi liikuntaa ei voi määritellä minkään tietyn ajanjakson ylittäväksi toiminnaksi. (Tiihonen 2014.)

Liikunta on yksi suurimmista kulttuurin siirtomekanismeista, jota maailmassa on (Galtung 1991; Zacheus ym. 2012). Liikkumistavat ja urheilulajit ovat pitkälti täysin samanlaisia kaikissa maapallon maanosissa ja ne muokkaavat yhteiskuntia ympäri maailmaa. Urheilu on muovannut ihmisten ajattelutapoja ja arkipäivän kielenkäyttöä jo pitkän aikaa. (Koski 2008.) Liikunta on toimintana yksilön identiteetin luomisen tärkeä palanen. Liikunnalla on yhteisöllisyyttä tuottavassa toiminnassa tärkeä funktio ja liikunnan avulla yksilö oppii tuntemaan itseään ja muodostamaan identiteettiä muiden elämänalueiden yhteyteen. Liikunnan kautta yksilö voi olla vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa ikään kuin maahanmuuttaja-roolinsa ulkopuolella. (Zacheus ym. 2012; Itkonen 2021; Rönkkö 2023.)

Maahanmuuttotauksaiset ihmiset liikkuvat suomalaista kantaväestöä vähemmän. Suomessa syntyneistä 19–59-vuotiaista naisista 67 prosenttia ja 59 prosenttia miehistä liikkui vähintään neljä kertaa viikossa, kun taas maahanmuuttotauksaisista naisista 17 prosenttia ja miehistä 27 prosenttia liikkui useita kertoja viikossa, mutta vähemmän kuin suomalaissyntyiset. (Zacheus ym. 2012.) On tiedossa, että erityisesti maahanmuuttotauksaisten tyttöjen liikunnan harrastuneisuus on huomattavasti matalampaa kuin kantaväestöön kuuluvilla tytöillä. Kulttuurilliset esteet liikunnan harrastamisessa korostuvat naisilla ja tytöillä. Liikuntaa ja urheilun harrastamista voidaan pitää tytöillä toissijaisena koulutuksen tai työskentelyn ohella jopa tulotasoltaan korkeissakin perheissä. Tämä voi osakseen selittää näkyviä eroja harrastaja- ja liikkumismäärissä maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä. Erot ovat yleisesti nuoremmilla ihmisillä pienempiä kuin vanhemmilla sekä naisilla että miehillä. (Fagerlund & Majala 2011; Spaaj ym. 2019.)

2.6.1. Liikunnassa esiintyviä esteitä kotoutumiseen

Maahanmuuttajien ja kantaväestön liikkumistottumusten eroavaisuuksien syyt ovat monitahoisia. Liikunnan harrastamattomuuteen on syynä sekä yksilölliset että kulttuurilliset vaikutteet yksilön elämässä. Yleisimmät esteet maahanmuuttajien liikunnan harrastamiseen ovat rahanpuute, ajanpuute ja perheen tarpeet. Maahanmuuttajaperheiden rahallinen

varakkuus ei välttämättä ole kovin hyvä ja Suomessa seuratoiminta pohjautuu pitkälti kuukausi- tai vuosimaksuihin. (Kananen 2020.) Maahanmuuttajaperheissä harrastuneisuus urheilussa kohdistuu usein lajeihin, joissa hintataso on matalampi ja lajin tavoitettavuus helpompi. Myös maahanmuuttajien kulttuurillinen tausta voi tuoda mukanaan tottumuksia eri toimintatapoihin, joihin uudessa maassa ei nojauduta. (Fagerlund & Maijala 2011; Zacheus ym. 2012.)

Ajanpuute sekä perheen tarpeet korostuvat naispuolisilla maahanmuuttajilla. Kulttuuritausta voi asettaa oletuksia naisten toimintatapoihin. Monissa kulttuureissa naispuoliset henkilöt on sidottu kodin ja perheen hoitamiseen harrastusten sijaan. Muun muassa musliminaisilla liikunnan harrastaminen voi olla vaikeaa uskonnollisen sääntökulttuurin myötä. Liikunta tulisi olla ainoastaan naisille järjestettyä ja liikuntaryhmän tulisi olla ohjaajia myöten sukupuoleltaan naisia. Liikunnan ajaksi tarvittaisiin myös lastenhoitajaa sekä aviomiehen lupa liikunnan harrastamista varten. Naisten liikunnassa ohjaajien ammattitaidon puute voi myös tuoda mukanaan negatiivisia kokemuksia liikunnasta. Maahanmuuttajille järjestetyt liikuntamahdollisuudet eivät itsessään välttämättä edistä kotoutumista, jos liikunta on itsenäistä ja tapahtuu ilman ohjausta. (Fagerlund & Maijala 2011; Zacheus ym. 2012; Rönkkö 2023.)

Sosiaalinen pääoma ja kielitaito ovat merkitsevässä osassa liikunnan harrastamisen näkökulmasta. Uudessa kulttuurissa sosiaalisen pääoman ja kielitaidon puute vaikeuttaa harrastamisen aloittamista. Sosiaalinen vuorovaikutus on myös osittain liikuntaseurojen vastuualueella. Urheiluseurojen ja maahanmuuttajataustaisten kulttuurillisten tarpeiden tiedonpuute ja liikunnan heikko tarjonta ovat haittaavia tekijöitä liikunnan aloittamiseen. (Spaaj ym. 2019.) Liikunnallisten kohtaamisten vähäisyys uuden kulttuurin tai uuden kielen parissa voi hidastaa kotoutumista. Maahanmuuttajan yksityinen liikunta tai pienten samankielisten ryhmien liikunta ei lisää kielellistä kehitystä juuri ollenkaan. Saman kielitaustan omaavat henkilöt puhuvat keskenään todennäköisesti omaa kieltänsä. (Zacheus ym. 2012.) Liikunta ja joukkueurheilu ei yksiselitteisesti voi määritellä kotoutumisen helpottumista, sillä kotoutumisprosessi on maahanmuuttajien laajan kulttuuritaustojen eroavaisuuksien vuoksi hyvin monitahoinen (Fagerlund & Maijala 2011).

2.6.2. Liikunnan hyötyjä kotoutumisessa

Liikunnan ja urheilun on uskottu olevan oiva keino tehostaa maahanmuuttajien kotoutumista, mutta uskomuksista ja aiheesta koskevista keskusteluista huolimatta aiheesta ei ole ollut laajaa

tutkimustietoa Suomessa (Zacheus 2010; Zacheus ym. 2012). Liikunnan harrastaminen kasvattaa yksilön fyysistä kuntoa ja vaikuttaa myönteisesti psyykkiseen sekä sosiaaliseen hyvinvointiin. Liikunnan sekä erityisesti monikulttuurillisen ryhmäliikunnan välityksellä maahanmuuttaja pääsee luomaan sosiaalisia suhteita ja verkostoitumaan uuden kulttuurin ympäristössä. Liikunta voi olla toimiva keino helpottaa kotoutumista, sillä sen aloittaminen ei vaadi maahanmuuttajalta suuria ponnisteluja. (Zacheus ym. 2012.) Liikunta voi myös toimia henkireikänä maahanmuuttajan arjessa, minkä avulla henkilö pääsee irti arjessa painavista asioista (Zacheus 2010).

Liikunnan avulla voidaan luoda maahanmuuttajille kuuluvuuden tunnetta uudessa kulttuuriympäristössä. Liikunta on parhaimmillaan apuväline, jonka avulla vähennetään toiseuden tunnetta ihmisryhmien välillä ja päästään eroon ”me ja muut” -asetelmasta. (Fagerlund & Maijala 2011; Rönkkö 2023.) Liikunnassa eri kulttuurit voivat kohdata sekä muodostaa yhteistä keskinäistä kanssakäymistä ja kommunikointia, joiden avulla maahanmuuttajayksilöt voivat saada tietoa ja ymmärrystä uuden yhteiskunnan kulttuurista ja toimintatavoista (Spaaj ym. 2019).

Liikunta tarjoaa mahdollisuuden luontevaan yhdessäoloon ja vuorovaikutussuhteiden luomiseen eri taustaisten väestöjen kesken. Liikunnan avulla maahanmuuttaja saa muodostettua ikään kuin sosiaalisen maailman uuteen kulttuuriin, minkä kautta yksilö voi oppia kulttuurin arvoja ja yhteisiä sääntöjä. Sosiaalisia suhteita luomalla maahanmuuttaja voi kartuttaa omaa sosiaalista pääomaansa, jolloin maahanmuuttajan ja yhteiskunnan välille voi syntyä luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. (Ruuskanen 2001; Zacheus ym. 2012; Oinas ym. 2018.) Liikunnan harrastaminen erityisesti suosituissa urheilulajeissa auttaa maahanmuuttajaa kasvattamaan ymmärrystä vallitsevan kulttuurin arvoista ja yhteiskunnallisista normeista. Urheilukulttuuri voi opettaa maahanmuuttajalle tapoja toimia uuden kulttuurin yhteydessä ja hakea sitä kautta eri tulokulmia uuden kulttuurin omaksumiseen. (Spaaj ym. 2019.)

3 Liikunta osana maahanmuuttajien kotoutumista

Maahanmuuttajien liikunnassa on kantaväestön liikunnan tapaan osallisena monesti useita eri henkilöitä hieman urheilulajin luonteesta riippuen. Urheiluseurassa järjestettyyn toimintaan osallistumisessa maahanmuuttajayksilöt kohtaavat toisia ihmisiä liikunnan parissa. Erityisesti joukkueurheilulajeissa tai ryhmäliikunnassa ihmiskontaktit ovat välttämättömiä ja yksilöt liikkuvat yhdessä toisten liikkujien kanssa. Liikuntaharrastuksen ohjaaja voi olla maahanmuuttajia varten valikoitu henkilö tai yleisesti toimintaa varten palkattu henkilö, jonka liikuntaan maahanmuuttaja liittyy. (Rönkkö 2023.) Ohjaaja voi olla esimerkiksi joukkueen valmentaja tai jumppakerhon vetäjä, mutta ohjaajia yhdistää heidän muodostama toimintakulttuuri liikunnassa. Toimintakulttuuriin sisältyvä ilmapiiri voi edesauttaa tai aiheuttaa ristiriitoja positiivisille kokemuksille liikunnasta. (Bauman 2020; Rönkkö 2023.)

3.1 Maahanmuuttajien kanssa työskentelevien näkemyksiä liikunnan merkityksestä kotoutumiseen

Maahanmuuttajien parissa työskentelee usein eri työroolien ammattilaisia. Tässä alaluvussa ammattilaiset ja asiantuntijat kuuluvat saman termin alle, sillä ammattilaisuuden ja asiantuntijuuden termien raja on tässä kontekstissa vaikea rajata yksiselitteisesti. Ryhmäliikuntaa kymmenen vuotta ohjannut henkilö voi toimia ohjatessaan täysin ammattimaisesti olematta kuitenkaan esimerkiksi koulutukseltaan alan ammattilainen. Ammattilaisia voi olla esimerkiksi virastojen, urheiluseurojen tai vaikka tanssiryhmien työntekijät ja ohjaajat. Zacheus ym. (2012) tutkimuksessa haastateltiin asiantuntijoita, jotka työskentelivät maahanmuuttajien liikuntapalveluissa, järjestöissä, opettajina tai tukihenkilöinä. Maahanmuuttajien parissa työskentelevät ammattilaiset voivat olla työroolissa tarkoituksellisesti maahanmuuttajien kanssa tai vaihtoehtoisesti maahanmuuttajat ovat saattaneet liittyä esimerkiksi ryhmäliikuntaan, jota ammattilainen ohjaa. (Zacheus ym. 2012; Rönkkö 2023.)

Ryhmäliikuntaa ohjaavalla vetäjällä on tärkeä rooli luoda jokaiselle osallistujalle kuulumisuuden ja osallisuuden tunne liikunnassa. Liikunnan ohjaaja on ikään kuin kapellimestari, jolla on monta tahtipuikkoa käsissään, kun hän ohjaa samanaikaisesti liikuntatunnin kulkua, liikkeiden valmistelemista ja niiden suorittamista. (Rönkkö 2023.) Ammattilaisia ja heidän näkemyksiään tarkastelleet tutkimukset ovat usein osoittaneet, että iso osa ammattilaista uskoor liikunnan olevan hyvä keino helpottaa kotoutumista. Liikunnalla voi olla suotuisia

vaikutuksia fyysisesti, psyykkisesti sekä sosiaalisesti. Zacheus ym. (2012) tutkimuksessa ammattilaiset nostivat esiin liikunnan avulla opittua kieltä, yhteenkuuluvuuden tunnetta, helpotusta arjen paineista ja yleisesti liikunnan hyötyjä ihmiselle ja hänen hyvinvoinnilleen. (Zacheus ym. 2012.)

Rönkön (2023) ulkomaalaistaustaisten naisten liikuntaa analysoivassa tutkimuksessa järjestetyn liikunnan ohjaajalla oli suuri rooli eri kulttuuritaustaisten liikkujien yhdistämiseen ja toiseuden kitkemiseen. Ohjaajan eli ammattilaisen käytös liikkujaa kohtaan on ensisijaisen tärkeää heti liikunnan alusta lähtien. Ammattilaisen perinpohjaiset kertomukset omasta taustasta ja omista kokemuksista liikunnan parissa auttavat murtamaan ammattilaisen ja liikkujan välillä vallitsevaa valtasuhdetta. Liikkujien välillä oleva ymmärtävä vuorovaikutussuhde auttoi heitä tunnistamaan toisten eri kulttuureja sekä henkilöiden toimintatapoja kanssaliikkujien parissa. Positiivinen ilmapiiri on edellytyksenä eri kulttuurien toimivaan yhteisliikuntaan. Positiivinen ilmapiiri muodostuu kohtaamisista, ryhmäytymisistä ja kohtaamisen vastavuoroisuuksista. (Bauman 2020; Rönkkö 2023.)

Liikunta ja erityisesti joukkueurheilu voi auttaa kotoutumisessa, mutta positiiviset puolet liikunnan ja kotoutumisen suhteessa tulevat esiin vain jos molemmat osapuolet tekevät töitä kotoutumisen edistämiseksi (Zacheus ym. 2012). Tanskassa toteutetut tutkimukset jalkapalloilevien maahanmuuttajien parissa toimineista ammattilaisista indikoivat myös kohtaamisten tärkeyttä. Valmentajien todettiin käsitelleen eri tavalla maahanmuuttajataustaisia kuin kantatanskalaisia pelaajia. Tutkimuksessa valmentajien näkemysten mukaan maahanmuuttajataustaisilta pelaajilta ei voida vaatia samanlaista käyttäytymistä kuin tanskalaisilta pelaajilta. Maahanmuuttajataustaiset pelaajat reagoivat paremmin yksityisempään valmentamiseen, jossa pelaajan taustat ja kulttuuri ymmärrettiin, jolloin pelaajan käyttäytyminen ja pelaaminen oli parempaa. (Agergaard & Sørensen 2010.) Pelaajien vuorovaikutussuhteita ammattilaisiin tarkastelleessa tutkimuksessa selvitettiin suhteiden tärkeyttä pelaajien kansainvälisessä muutossa jalkapalloseurasta toiseen. Pelaajien taustajoukoissa toimineiden ammattilaisten kuten valmentajien, agenttien ja seurojen toimihenkilöiden rooli oli pelaajille tärkeässä osassa sopeutumisen kannalta. Taustahenkilöt näkivät pelaajien suoriutuvan uudessa seurassa paremmin, jos pelaajia tuki erinäisin toimin auttamalla uuden kulttuurin arjen askareiden tapoihin. (Storm ym. 2022.)

Liikunta ei maahanmuuttajien kanssa toimivien ammattilaisten mukaan ole pelkästään kotoutumista edistävää toimintaa. Liikunnan positiivinen merkitys kotoutumisessa on

jokseenkin ehdollista. Zacheus ym. (2012) tutkimuksessa ammattilaiset esittelevät skenaarioita, jolloin liikunnan avulla ei tapahdu välttämättä minkäänlaista kotoutumista. Maahanmuuttajia saatetaan asettaa tilanteeseen isona joukkona ja olettaa tapahtuvan jotain hyvää heidän kotoutumista ajatellen. Suvaitsevuuuden lisääntymistä voi myös hidastaa, jos samaan tilaan asetetaan isompia joukkoja kahdesta maasta, jotka eivät tule ryhminä toimeen toistensa kanssa. (Zacheus ym. 2012.)

Yksilölajit tai pienessä ryhmässä saman kansalaisuuden omaavien yksilöiden kanssa tapahtuva liikunta ei myöskään nouse erityisesti asiantuntijoiden suosioon kotoutumisen edistämiseksi. Muun muassa tutkimuksessa esiintynyt asiantuntija Venäjältä mainitsi, ettei kaksi venäläistä liikkujaa puhu keskenään mitään muuta kuin heidän omaa kotikieltään. Erityisesti kielellisen oppimisen puolesta joukkue- ja ryhmäliikunta eri lajien yhteydessä voi tuoda sanavarastoon laajennusta. (Zacheus ym. 2012.)

3.2 Valmentajan rooli maahanmuuttajien kotoutumisessa

Juniorivalmentajalla voi olla keskeinen rooli lapsen ja nuoren kiinnostuksen ja motivaation ylläpitämisessä liikuntaa kohtaan sekä aktiivisen elämäntyylin kehittämisessä, joka edesauttaa liikunnan harrastamista myös aikuisiällä. Valmentajan tehtävä on opastaa lapsia ja nuoria osallistumaan ja nauttimaan liikunnasta sekä kehittymään urheilijana. Tämän mahdollistamiseksi valmentajan on luotava joukkueeseen turvallinen oppimisympäristö, jossa lapsi tai nuori kokee iloa, onnistumisia ja on motivoitunut liikkumaan. (Ahlstrand ym. 2020.) Ammattiurheilussa valmentajan tehtävä on saada pelaajat pelaamaan haluamallaan tavalla sekä kehittää pelaajiaan pelaamaan paremmin oman taktiikkansa mukaan (Kananen 2020). Valmentajalla on haluamattaankin suuri merkitys uusien pelaajien sopeutumiseen joukkueessa. Hän luo omien arvojensa ja asenteidensa pohjalta joukkueeseen toimintakulttuuria, normeja sekä toimintamalleja. Valmentaja voi edesauttaa pelaajan sosiaalisen pääoman kehittymistä, uuden joukkueen toimintakulttuuriin sopeutumista sekä asettaa ehdot, jotka toteuttamalla on mahdollista päästä pelaavaan kokoonpanoon. (Agergaard & Sørensen 2010; Kananen 2020; Storm ym. 2022.) Storm ym. (2020) mukaan ammattilaisseuroissa pelaajat ansaitsevat vertaisten kunnioitusta suoriutumalla hyvin kentällä ja sosiaalisen pääoman kerryttäminen on haastavampaa, jos pelaaja ei ole pelaavassa kokoonpanossa.

Valmentajilla saattaa olla maahanmuuttajataustaisia pelaajia kohtaan ennakkoluuloja. Tällaisia ennakkoluuloja voivat olla esimerkiksi, että maahanmuuttajataustaiset pelaajat ovat itsekkäitä, kiivasluonteisia tai että pelaajilla on oletuksen mukaisesti heikko työmoraali. Valmentajien ennakkoluulot pelaajan luonteenpiirteistä voivat johtua pelaajan taustoista, jos hän ei ole aiemmin ollut mukana organisoidussa urheilutoiminnassa, vaan tehnyt omatoimista harjoittelua tai pelailua. Joukkueurheilussa tyypillisesti arvostetaan tiimipelaajia, epäitsekkyyttä ja korkeaa työmoraalia. Nämä ristiriidat pelaajan ja valmentajan arvomaailmojen välillä saattavat johtaa haasteisiin pelaajan sopeutumisessa osaksi joukkuetta. (Agergaard & Sørensen 2010; Kananen 2020.)

Agergaard ja Sørensen (2010) tutkivat 14–21-vuotiaiden tanskalaisten jalkapallopelaajien sopeutumista uusiin jalkapalloseuroihin, jonka mukaan jalkapallovalmentajat pyrkivät kohtelevaan kaikkia joukkueensa pelaajia samalla tavalla huomioimatta heidän kulttuurisia taustojaan. Tämä saattaa tuottaa haasteita sopeutumisessa, kun maahanmuuttajataustaiset pelaajat eivät ole sopeutuneet vielä uuden maan kulttuuriin, normeihin eikä heillä ole vielä kertynyt sosiaalista pääomaa (Agergaard & Sørensen 2010; Storm ym. 2022.) Pahimmillaan maahanmuuttajien tarpeiden huomiotta jättäminen, kuten esimerkiksi ruuan, peseytymistilojen tai avun tarve seuratoiminnan ulkopuolella, saattaa johtaa seurojen tiheään vaihteluun, jolloin sopeutumista ei synny. (Agergaard & Sørensen 2010.) Storm ym. (2022) mukaan tanskalaiset ammattijalkapalloilijat kokivat uuden seuran valmentajan olleen suurin apu uuden joukkueen kulttuuriin sopeutumisessa. Valmentajat olivat helpottaneet pelaajien muuttoa kertomalla heille tulevasta roolista ja heihin kohdistetuista odotuksista uudessa joukkueessa (Storm ym. 2022). Valmentajan tulisi auttaa pelaajaa kerryttämään sosiaalista pääomaansa, ymmärrystään kulttuurista sekä itseluottamustaan joukkueen sisällä ja kentällä, sillä nämä asiat alkavat hiljalleen siirtyä myös harrastustoiminnan ulkopuolelle (Kananen 2020; Storm ym. 2022).

Seurojen tulisi rakentaa integraatiosuunnitelmat, jotka auttaisivat maahanmuuttajia sopeutumaan joukkueisiin. Näiden suunnitelmien avulla pelaajien tasavertainen kohtelu taustoista riippumatta olisi mahdollista toteuttaa eikä pelaajan tulisi pahimmillaan hylätä omaa kulttuuriaan päätäkseen osaksi joukkuetta. Samalla voitaisiin vähentää pelaajien ja valmentajien välisiä ristiriitoja kulttuurisissa ja arvomaailmallisissa asioissa. (Agergaard & Sørensen 2010.)

3.3 Maahanmuuttajataustaisten pelaajien näkemyksiä jalkapallon ja kotoutumisen yhteyksistä

Maahanmuuttajien näkemyksiä urheilun ja kotoutumisen välisestä suhteesta on tutkittu niukasti Suomessa, mutta kansainvälistä tutkimustietoa on jonkin verran saatavilla eri lajien harrastajien näkemyksistä kotoutumiseen urheilun avulla. Tutkimusten kohdistaminen suoraan ammattilaisurheilijoihin voi olla ongelmallista, sillä lähtökohdat kotoutumiseen ovat ammattiurheilussa erilaiset verrattuna esimerkiksi pakolaisina maahan tuleviin maahanmuuttajiin. (Zacheus 2010.) Kotoutuminen on kuitenkin osana nuorten pelaajien siirtymistä esimerkiksi kasvattajaseuroista suurempien seurojen akatemioihin tai kasvattajaseuroista muihin maihin, jolloin pelaajalle voi tulla uusia elinympäristöjä useampia lyhyen ajan sisään aikaisemmasta maahanmuutosta. (Storm ym. 2022.)

Jalkapallo on lajina varsin suosittua maahanmuuttajien keskuudessa erityisesti nuoremmilla maahanmuuttajilla. Jalkapallon kustannukset ovat suhteellisen maltillisia moneen muuhun lajiin verrattuna, sekä laji on myös tunnettu ympäri maailmaa. Jalkapallossa lajin huippupelaajat ovat kansainvälisesti suosittuja, jonka myötä etenkin lapsilla ja nuorilla on paljon esikuvia, joita he seuraavat. (Agergaard & Sørensen 2010; Zacheus ym. 2012; Kananen 2020.) Lajin halvemmat kustannukset sekä lajin helppo saavutettavuus ovat tärkeässä osassa erityisesti maahanmuuttajataustaisten nuorten liikuntasuhteeseen. Jalkapallon saavutettavuus lajina on myös monelle mahdollinen, sillä liikunta on vahvasti sidoksissa maahanmuuttajien fyysiseen ympäristöön, joissa on usein jalkapallo- tai urheilukenttiä. (Agergaard & Sørensen 2010; Kananen 2020.)

Jalkapallokentälläkään maahanmuuttajat eivät ole yksi yhtenäinen ryhmä. Jokainen yksilö omaa taustan, joka voi poiketa hyvinkin paljon toisen maahanmuuttajan taustasta. Maahanmuuttajienkin keskuudessa ilmaantuu pelaajien välillä syrjinnän omaista ulossulkemista, johon on yhteydessä lajin sisäiset pelitaidot, valmentajien suhde pelaajiin, yksilön sosiaaliset taidot sekä pelaajan sosioekonominen tausta. (Kananen 2020; Storm ym. 2022.) Maahanmuuttajataustaisiin pelaajiin kohdistuu myös ennakkoluuloja heidän synnyinmaansa tai kulttuurillisen taustansa puolesta, mitkä voivat aiheuttaa vastakkainasettelua ennen ensimmäistään harjoitusta. Ennakkoluuloja on myös kantaväestön pelaajia kohtaan, mutta maahanmuuttajia kohtaan olevat ennakkoluulot ovat useammin negatiivisia kuin kantaväestötaustaisia pelaajia kohtaan. (Agergaard & Sørensen 2010; Kananen 2020.) Ulkomaalaistaustaiset pelaajat ovat usein individualistisempia kuin

pohjoiseurooppalaisten kantaväestöjen pelaajat. Individualistisuus voi kimmota muun muassa erilaisuuden tunteesta muihin pelaajiin ja uskosta omaan paremmuuteen, joka voi kääntyä myös yksilöä itseään vastaan. Yksilöllisyyteen vaikuttaa pelaajan kulttuuritausta, jonka mukana tulevat toiminta- ja käytöstavat voivat asettua joukkue-toimintaa vastaan. (Kananen 2020; Storm ym. 2022.)

Urheilukentällä vallitsevat omat alakulttuurinsa. Urheilukulttuurit voivat yhdistää eri kulttuuritaustan omaavia pelaajia tai vaihtoehtoisesti toimia luontaantyöntävinä ja pelaajia yhteisöllisesti erottavina. (Kingsley & Spencer-Cavaliere 2015.) Urheilujoukkueessa pärjääminen ja muiden hyväksyntä vaatii urheilun toimintatapojen, arvojen ja vaatimusten tuntemisen sekä hallitsemisen. Pelaajan fyysiset tai lajitaidolliset ominaisuudet eivät yksinään riitä, jos pelaaja ei suostu noudattamaan yhdessä lajin, seuran tai joukkueen muodostamia sääntöjä. Joukkueurheilu voi osaltaan toimia hyvin tietyn toimintakulttuurin opettavana ympäristönä. Vastuu joukkueen säännöistä ja toimintakulttuurista on vahvasti valmentajalla ja urheiluseuralla. (Kananen 2020.)

Maahanmuuttajataustaiset jalkapalloilijat voivat joutua kamppailemaan stereotyyppien ja ennakkoluulojen kanssa pelikentillä. Maahanmuuttotautaisena pelaajana erityisesti juniori-ikäisenä hyväksyntä yhteiseen porukkaan vaatii ennakoasenteiden kumoamisia. Juniori-ikässä myös rasismi, syrjintä ja poissulkeminen ovat pelaajien havaintojen mukaan näkyvämpää kanssapelaajien sekä vastustajien keskuudessa, kun vanhempana pelaajana negatiivinen käytös kumpuaa useammin katsomon puolelta. (Agergaard & Sørensen 2010; Kananen 2020; Storm ym. 2022.) Kananen (2020) mukaan ennakkoluulot muuttuvat jatkuvasti ja nykyään pelaajamassa on erilaista kuin esimerkiksi 1970- ja 1980-luvulla syntyneistä ensimmäisistä Suomea edustaneista maahanmuuttajataustaisista pelaajista. Muun muassa Lukas Hradecky ja Glen Kamara edustavat uudempaa sukupolvea, jossa maahanmuuttotautaiset pelaajat eivät ole tunnettuja kuumapäisyydestään tai temperamenttisuudestaan, vaan pelaajat ovat tulleet esiin joukkuepelaajan ominaisuuksilla tunnustettuina henkilöinä. (Kananen 2020.)

Pelaajat ovat tutkimusten mukaan kokeneet jalkapallon olevan tärkeässä osassa heidän historiaansa uudessa asuinmaassa. Suurin osa tutkimuksista on käsitellyt enemmän ammattipelaajien näkemyksiä aiheeseen, mutta myös usein ammattipelaajilla on kokemusta juniorivuosista ja pelaamisesta ennen ammattilaisuutta. Nuoruudessa valmentajien merkitys pelaajien menestymiseen ja sopeutumiseen joukkueissa on ollut tärkeää. Pelaajat ovat kiitelleet valmentajia, jotka ovat opettaneet heille joukkuekulttuuria ja toimintatapoja, jotka

ovat pärneet myös joukkueurheilun ulkopuoliseen maailmaan. Menestyneet ulkomaalaistaustaiset pelaajat ovat kokeneet jalkapallon pelaamisen olleen tärkeässä roolissa yhteiskuntaan sopeutumisessa. Harrastus on tuonut heidän elämäänsä paljon positiivisia kokemuksia ja opettanut asioita, joita harrastuksen ulkopuolelta ei olisi saanut. (Agergaard & Sørensen 2010; Kananen 2020; Storm ym. 2022.)

4 Tutkimustehtävä

Tutkimuksen pääongelmana on tarkastella jalkapallovalmentajien näkemyksiä lajin harrastamisen merkityksestä maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumiseen.

Pääongelman selvittämisen apuna käytämme kolmea tutkimuskysymystä, joilla selvitetään valmentajien näkemyksiä jalkapallon harrastamisen merkityksestä kotoutumiseen, jalkapallon harrastamisen edistävää merkitystä kotoutumiseen sekä harrastamisen heikentävää merkitystä kotoutumiseen.

Tutkimuskysymysten pohjalta laadittiin puolistrukturoitu haastattelurunko. Haastattelussa kiinnostus kohdistui valmentajien omakohtaisiin näkemyksiin merkityksestä kotoutumiseen ja mahdollisiin kollegoiden kautta kuultuihin tapauksiin, jotka olisivat yleisesti tiedossa esimerkiksi lajin tai urheiluseuran sisällä.

Tutkimuskysymykset:

1. Millainen merkitys jalkapallon harrastamisella on maahanmuuttajataustaisten nuorten kotoutumiseen valmentajien näkemysten mukaan?
2. Millä tavoin jalkapallon harrastaminen voi edistää kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan?
3. Millä tavoin jalkapallon harrastaminen voi asettaa ristiriitoja kotoutumiselle suomalaiseen yhteiskuntaan?

5 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimusprosessi aloitettiin keväällä 2022 tutkimussuunnitelman luomisen muodossa. Suunnitelmassa tutkimukselle luotiin raamit, joiden mukaan tutkimus toteutettiin sekä alustava suunnitelma tutkimuksen aikatauluttamisesta. Syksyllä 2022 muodostettiin kirjallinen teoriatausta pohjautuen aiempaan tieteelliseen kirjallisuuteen. Tutkimusmetodiksi valmistui laadullinen tutkimusmenetelmä ja aineisto kerättiin haastattelun avulla keväällä 2023. Pääluvun alaluvuissa esittelemme tutkimusmenetelmät, tutkimuksen kohdejoukon sekä vastausaineiston analyysimenetelmät.

5.1 Tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen kohdejoukko

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen avulla tutkimuksen vastausaineistoa analysoimalla voidaan saada tiivis kuvaus tutkittavasta aiheesta.

Haastattelututkimuksen avulla haastateltavat henkilöt voivat avata ja selventää näkemyksiään laajemmin kuin määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimustehtävä ja haastateltavien vastaukset pyrkivät kuvaamaan tutkittavien henkilöiden näkemyksiä tutkittavasta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2018). Vastauksilla pyrittiin saavuttamaan sanallinen ja selkeä kuvaus kohdejoukon näkemyksistä maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumiseen jalkapallon harrastamisen viitekehyksestä.

Tutkimus toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna. Puolistrukturoidulla haastattelulla tarkoitamme Kallisen ja Kinnusen (2021) kuvaamaa haastattelutapaa, jossa haastattelun runko ja kysymykset valmistellaan etukäteen, mutta vastauksissa jää tilaa pidemmille vastauksille tai keskusteluille kuin strukturoidussa haastattelussa. Puolistrukturoitu haastattelu valittiin tutkimusmetodiksi, sillä haastattelussa tutkijalla on mahdollista joustaa haastattelun aikana kuten esimerkiksi toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä tai käydä keskustelua haastateltavan kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2018). Aineisto kerättiin maahanmuuttajataustaisten pelaajien valmentajina toimineilta henkilöiltä keväällä 2023. Puolistrukturoidun haastattelun avulla saadut vastaukset analysoitiin sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysi valittiin aineiston analyysimenetelmäksi, sillä sisällönanalyysillä voidaan rakentaa aineistosta selkeä ja eheä kokonaisuus, joka selittää tutkimustuloksia ja niihin johtavia syitä. Sisällönanalyysin avulla haastateltavien vastauksista pystyttiin poimimaan tutkimuksen päätehtävään liittyviä näkemyksiä. Haastattelukysymyksissä pääpaino oli

maahanmuuttajataustaisten jalkapallopelaajien kielellisessä kehityksessä, sosiaalisen pääoman karttumisessa, uuden kulttuurin kohtaamisessa sekä jalkapallon merkityksessä kotoutumiseen.

Tutkimuksessa tutkijat haastattelivat molemmat neljää eri jalkapallovalmentajaa eli haastatteluvastuu jaettiin tutkijoiden kesken puoliksi. Haastatteluissa tutkijat haastattelivat valmentajia etäyhteydellä Zoom-applikaatiossa. Haastatteluissa paikalla olivat toinen tutkijoista sekä haastateltava valmentaja. Haastateltavat saivat tietää tutkimuksen aiheen sekä haastattelurungon etukäteen ja haastattelun alussa haastateltaville selitettiin auki kysymyksissä tulevat teoreettiset käsitteet ja mitä niillä tarkoitettiin tutkimuksessa. Haastattelurunko lähetettiin haastateltaville jalkapallovalmentajille haastattelua edeltävänä päivänä, sillä tällöin he pystyivät valmistautumaan kysymyksiin, joissa tiedustellaan näkemyksiä tutkittavaan ilmiöön. Haastattelukysymysten lähettäminen helpotti myös muutamaa haastateltavaa ymmärtämään kysymykset paremmin heidän nähdessään visuaalisesti kysymykset.

Tutkimuksessa haastatteluihin osallistui yhteensä kahdeksan jalkapallovalmentajaa eri puolilta Suomea. Kolme haastateltavista oli Uudeltamaalta, kolme Satakunnasta ja kaksi Pohjanmaalta. Valmentajista kolme oli itse maahanmuuttajataustaisia. Valmentajille keksittiin koodinimet, jolloin anonyymiteetti säilyy läpi tutkimuksen ja tulosten esittäminen selkiytyy. Valmentajat valmensivat kolmea valmentajaa lukuun ottamatta peruskouluikäisiä (ks. Taulukko 1). U17 ja U18-ikäisiä joukkueita valmentaneet valmentajat ovat kuitenkin kaikki valmentaneet aikaisemmin myös peruskouluikäisiä pelaajia.

Kriteerinä haastatteluun valituille valmentajille oli maahanmuuttajataustaisten pelaajien tämänhetkinen valmentaminen tai se, että on valmentanut maahanmuuttajataustaisia pelaajia aikaisemmin. Jokaisella U17 ja U18-ikäluokan valmentajalla täyttyi nämä kriteerit tällä hetkellä sekä valmennushistoriassa.

TAULUKKO 1. Haastateltujen jalkapallovalmentajien taustatiedot

Nimi (koodinimi)	Syntymävuosi	Valmentajakokemus	Valmentajan oma maahanmuuttajatausta	Ikäluokka, jota valmentaa	Maakunta
1 Jaajo	1985	5 vuotta	Kyllä	U18	Uusimaa
2 Jim	1997	8 vuotta	Kyllä	U13	Satakunta
3 Antti	1997	5 vuotta	Ei	U12	Satakunta

4 Kari	1997	8 vuotta	Kyllä	U13	Uusimaa
5 Eino	1969	35 vuotta	Ei	U17	Pohjanmaa
6 Jari	2000	8 vuotta	Ei	U10	Satakunta
7 Pete	1969	30 vuotta	Ei	U18	Uusimaa
8 Jami	1978	7 vuotta	Ei	U12	Pohjanmaa

Tutkimukseen osallistuneet valmentajat löytyivät jalkapalloseurojen toimihenkilöiden kautta, joilta tutkijat saivat valmentajien yhteystiedot. Valmentajiin otettiin yhteyttä soittamalla ja kysymällä mahdollisuutta osallistua tutkimukseen. Yksikään valmentaja ei kieltäytynyt haastattelupyynnöstä, joskin eräästä jalkapalloseurasta kerrottiin, ettei seurassa ole ollenkaan maahanmuuttajataustaisia pelaajia. Yksi jalkapalloseura siis kieltäytyi osallistumasta tutkimukseen. Haastateltavat olivat toimineet maahanmuuttajataustaisten pelaajien valmentajina vähintään kolmena vuotena. Kohdejoukko valittiin haastateltaviksi, sillä heidän voidaan katsoa omaavan henkilökohtaisia näkemyksiä maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumisprosessista ja kehityksestä suomalaisen yhteiskunnan mukana. Haastatteluja sovittaessa urheiluseurojen kanssa kohdejoukkoon pyrittiin saamaan valmentajia, jotka olisivat olleet saman joukkueen toiminnassa mukana useampana kuin yhtenä kautena, jotta haastattelun vastauksissa haastateltava voisi muodostaa näkemyksiä pidemmältä aikaväliltä yksittäisten maahanmuuttajataustaisten pelaajien elämässä.

Haastattelut toteutettiin kaikki Zoom-etäyhteyksien avulla ja jokainen haastattelu oli kestoaltaan 25–32 minuuttia. Haastattelut nauhoitettiin Zoom-applikaation nauhoitusominaisuudella sekä puhelimen äänitysapplikaatiolla. Nauhoitetut haastattelut siirrettiin Turun yliopiston sähköiseen synkronointi- ja jakamispalveluun Seafileen, jossa tiedostoja säilytetään Turun Yliopiston ja Tutkimuseettisen lautakunnan ohjeiden mukaan tutkimusprosessin ajan ja viisi vuotta tutkimuksen valmistumisen jälkeen. Haastattelut litteroitiin erilliselle Word-tiedostolle, minkä jälkeen jokaiselle haastattelulle tehtiin sisällönanalyysi. Analyysissa litteroidut haastattelut koodattiin haastattelukysymysten pääpainotuksiin. Koodaamisen avulla litteroidun haastattelun vastauksista muodostetaan monitahoista raaka-aineistoa yksinkertaisempi kokonaisuus, jossa eri haastateltavien vastauksia voidaan yhdistellä tai erotella hallittavampaan muotoon (Kallinen & Kinnunen 2021).

5.2 Aineiston sisällönanalyysi

Haastattelusta kerätylle vastausaineistolle tehtiin aineiston koodaamisen avulla sisällönanalyysi. Sisällönanalyysissä aineistoa pyritään järjestämään yksinkertaiseen, tiiviiseen sekä selkeään muotoon niin, että aineistossa esiintyvät vastaukset luokitellaan ennalta asetettujen haastattelun pääpainotteiden mukaan. Koodaamisessa aineiston vastauksia yhdistellään ja erotellaan niiden ominaisuuksien mukaan eri luokkiin. Koodatessa syntyvät luokat ovat tutkijoiden itse määrittelemiä, joten niitä ei löydy aineistossa sellaisenaan. Vastausten luokittelulla pyritään löytämään haastateltavien näkökulmia tutkittavaan aiheeseen. Koodaaminen voi olla aineistolähtöistä, jossa tutkija lähtee avoimin mielin tutkimaan aineistoa ja etsimään sieltä tutkittavaa aihetta koskevia asioita. Koodaaminen voi myös olla teoriapohjaista, jolloin tutkija valitsee teoriaan nojaten tärkeitä teemoja, joita etsii aineistosta sitä analysoidessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018; Kallinen & Kinnunen 2021.)

Tutkimuksessa koodaamista lähestyttiin pitkälti teoriapohjaisesti, sillä haastattelurunko ja tutkimuksen päätehtävä muovautuivat teoriataustan mukaan. Vastauksissa kuitenkin ilmeni esimerkiksi haastateltavien näkemyksiä oman valmentajauran sekä pelaajauran omakohtaisista kokemuksista jalkapallon parissa, joista nostettiin esiin mielenkiintoisia merkityksiä heidän omaan elämäänsä. Vastauksissa ilmaantui muun muassa maahanmuuttajataustaisten valmentajien omaelämäkerrallisia reflektioita omasta nuoruudesta jalkapallon harrastajana ja heidän vertailevaa pohdintaansa nykypäivän maahanmuuttajataustaisiin pelaajiin.

Sisällönanalyysissä käytettiin apuna värikoodausta haastatteluista tehtyjen litterointien analysoimisessa. Tutkijoista molemmat haastattelivat neljää jalkapallovalmentajaa, joiden vastauksista muodostui kokonaisaineisto, jotka litteroitiin. Kummatkin tutkijat litteroivat ensin omat haastatteluaineistonsa, jonka jälkeen tutkijat värikoodasivat litteroidut haastattelut. Värikoodien avulla vastauksissa esiintyvät näkemykset saadaan helpommin pidettyä kasassa tutkimuksen kannalta keskeisiä aiheita koskeviksi (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Sisällönanalyysissä värikoodit luokiteltiin haastattelun pääpainoihin eli maahanmuuttajataustaisten jalkapallopelaajien kielelliseen kehitykseen, sosiaalisen pääoman karttumiseen, uuden kulttuurin kohtaamiseen ja jalkapallon merkitykseen kotoutumisessa sekä edellä mainituissa asioissa. Litteroitujen haastatteluiden analyysistä muodostettiin luokittain yhteinen koontitiedosto, jossa yhdisteltiin eri haastateltavien vastauksia ja heidän näkemyksiään.

6 Tutkimuksen tulokset

Haastattelujen tulokset käydään läpi pääaiheittain jaoteltuina omiin alalukuihinsa. Sisällönanalyysin pääaiheet muodostuivat viidestä eri osasta, joilla on merkitystä kotoutumisen kannalta. Haastatteluissa pyrittiin tutkimaan vastauksia jalkapallon harrastamisen merkityksestä kotoutumiseen pelaajan kielellisen kehityksen, sosiaalisen pääoman karttumisen sekä uuden kulttuurin kohtaamisen näkökulmasta. Tuloksissa esitellään myös haastateltavien vastauksia jalkapallon harrastamisen positiivisesta ja negatiivisesta merkityksestä pelaajan kotoutumiselle.

6.1 Maahanmuuttajataustaisen pelaajan kielellinen kehitys

Ensimmäisessä neljässä kysymyksessä kysyttiin valmentajien näkemyksiä pelaajien kielellisestä kehityksestä. Valmentajat arvioivat erityisesti puhutun sekä kuullun kielen kehittyvän jalkapallokentällä ja helpottavan kommunikointia muiden pelaajien kanssa. Valmentajia uskoj joukkueurheilun merkitsevän positiivisesti kielen kehitykseen.

Jim pyöritteli kielen ensimmäisten huomattavien kehitysaskelien kuuluvan ääneen jalkapallosanastossa, mikä johtaa laajempaan kehitykseen kauden edetessä:

”Joukkuevoiminnassa futistermistö tulee hyvin tutuksi siitä, kun joukkueessa on tapana, että puhutaan siellä kentällä niin ne joutuu puhumaan sitä vieraskielistä mikä sitten kanssa auttaa siihen. Mä näen myös sen, että kun ne on joukkuevoiminnassa mukana niin ne myös uskaltaa sitten ehkä enemmän käyttää sitä kieltä mikä ei ole niin tuttu, että se on tärkeää se, että on hyvässä ympäristössä ja turvallisessa ympäristössä niin kyllä ne yleensä sitten on uskaltanut puhua paljon enemmän.”

Jaajo puhui myös jalkapallotermistön nopean oppimisen puolesta:

”No siis ainakin tosi nopeasti oppivat niin kun jalkapallotermistön, että mitä me tarkoitetaan niinkun laitahyökkääjänä tai keskitä, syötä niin ne oppii tosi hyvin ja tosi nopeasti.”

Peten mukaan kielen osaaminen helpotti myös kavereiden saantia, joka puolestaan tuki kielen kehittymistä myös jalkapallotermistön ulkopuolelle. Päivittäinen keskustelu joukkuekavereiden kanssa kentän ulkopuolella kehitti kielen kehittymistä jalkapallotermistön ulkopuolelle. Kielen puhuminen ryhmätilanteissa oli puolestaan osalla maahanmuuttajataustaisista pelaajista arempaa kuin toisilla. Hän kertoi myös joukkueen

hyväksyvän asenteen maahanmuuttajataustaisia pelaajia kohtaan auttavan joukkueeseen sopeutumista. Bot ym. (2011) mukaan kielen kehittyminen on yksilöllistä, mikä kehittyy puhumalla, kuuntelemalla ja kieltä käyttämällä vuorovaikutustilanteissa ihmisten välillä.

”No siis totta kai se helpottaa sitä (kaverien saamista), että tota meillä otetaan kaikki vastaan sen verran hyvin, että ne integroituu siihen joukkueeseen tosi hyvin ja kyllä se mitä paremmin ne sitä puhuu niin sitä helpommin ne pystyy kommunikoimaan. Mutta eihän nyt jalkapallokentällä sillä tavalla, jos peliä ajattelee, niin siellähän on varot ja tällaiset sanat niin nehan ne oppii heti, mutta sitten taas. Tää niinku päivittäinen kielenkäyttö, niin kyllähän ne, kun ne liikkuu samoilla busseilla ja autoilla niin siellähän ne keskustelee kuitenkin. Pukukopissa huomaa sen, että osa puhuu niinku mä sanoin, että osa ujostelee ja osa ei.”

Antin näkemysten mukaan erityisesti nuoremmilla pelaajilla kielen kehitys on selkeimmin huomattavissa:

”Varsinkin tosi pienillä niinku sanotaan eskari ja alkuluokat niin siellä huomaa niinku oikeasti tosi ison eron kielen kehityksessä, että niillä on paljon parempi sanasto, ketkä on tuossa harrastustoiminnassa niinku mukana.”

Jalkapallokentällä voi myös kuulla paljon puhetta, jota ei välttämättä kouluympäristössä kuule. Jaajon näkemysien mukaan jalkapallokentällä vallitseekin omanlainen jalkapallopuhe, joka eroaa normaalista kirjakiielestä sekä alueen murteesta:

”Maahanmuuttajataustaiselle niin se hänelle se suomen kieli ei ole ehkä niin niin kuin sellasta kantasuomalaista kieltä eli se ei ole niin sitä niinku suomalaisten äidinkieltä et siinä on tosi paljon vierassanoja ja sitten niinku vierassanojen ja suomalaisten sanojen semmoinen sekamelska.”

Jaajo jatkoi puheen tarttuvan myös kantasuomalaisiin pelaajiin:

”Myös toisaalta mikä on mielenkiintoinen, niin se tarttuu myös itse asiassa kantasuomalaisiin niin sen huomaa meilläkin joukkuees ku on kantasuomalaisia jotka puhuu niin ku olisivat maahanmuuttaneet.”

Kari ja Jami esittivät kielen kehityksen olevan osittain myös pelaajasta itsestään kiinni:

”On usein monta pelaajaa siinä vieressä, ketä on valmiina opettamaan niinku sitä kieltä. Yleensä ne oppii just siinä, kun pitää kumminkin joku yhteinen kieli olla, mil kommunikoida

niin sitten sen oppii ainakin ne pienemmät sanat, mitä tarvitsee siinä jalkapallossa ja sitten muuten se on siitä maahanmuuttajataustaisesta pelaajasta sitten kiinni, että haluaako se oppia enemmän ulkopuolisia sanoja.” (Kari)

”Kyllä se tietysti iso porukka paljon poikia niin kyllähän siellä puhetta riittää ja juttukaveria riittää, että, jos haluaa vain niin kuin oikeesti treenata sitä kieltäkin siinä samalla niin kyllä senkin pitäis siinä kehittyä ihan automaattisesti.” (Jami)

Karin ja Jamin mukaan pelaajat oppivat kentällä ja harjoituksissa käytettävän jalkapallotermistön harjoituksissa, mutta kielen oppimisen vienti termistön ulkopuolelle riippuu maahanmuuttajan omasta halusta oppia kieltä. Jami puhui joukkueessa toimisen olevan hyvä paikka kielen harjoitteluun. Lisäksi hän kertoi kielen kehittyvän vuorovaikutuksessa toisten pelaajien kanssa.

Peten kokemuksen mukaan kielen ymmärtämisen kehittyvän puhuttua kieltä nopeammin. Tämä oli tullut ilmi joukkueen pitämässä palaverissa, että ainakin jalkapallon termistön ymmärtäminen oli kehittynyt. Harjoituksissa ollessaan pelaajat puhuivat kuitenkin Peten kuvailemaa ”kadun kieltä”.

”No kyllä sieltä tulee semmoista niin kun kadun kieltä enimmäkseen edelleen, mutta kyllähän se niinku suomi paranee koko aika siellä. Suomen kielen ymmärtämisessä mä oon huomannut enemmänkin sitä paranemista, kun siinä itse puhumisessa, mutta tota ymmärtäminen on parantunut huomattavasti. Joukkuepalavereita pidetään niin selvästi huomaa, että menee nämä termit ja kaikki menee niinku paremmin läpi nykyisin.”

Pete kertoi myös valmentajan ja pelaajan välisten keskusteluiden parantavan suomen kielen osaamista sekä pelaajien eroista uskaltaa käyttää kieltä. Pelaajan ja valmentajan välisien keskustelujen edellytyksenä oli yhteisen kielen löytäminen, jonka seurauksena maahanmuuttajataustaisten pelaajien oli opeteltava suomen kieltä. Kielen käyttämisen erot olivat yksilöllisiä. Osa pelaajista ei uskaltanut käyttää kieltä, vaikka valmentajan näkemysten mukaan pelaajat osaisivat ja ymmärtäisivät sitä.

”Edelleen mennään tuohon ymmärtämiseen ja sitten, kun ne joutuu väkisin keskustelemaan valmentajan kanssa niin ne joutuu niitä omia asioita keskustelemaan. Oppii siellä sitten, että mitä tietyt sanat suomeksi tarkoittaa ja ne joutuu niitä käyttämään näissä niin sanotuissa henkilökohtaisissa keskusteluissa hyvinkin paljon. Koska siinä on kuitenkin se, että osa niistä on ollut pari vuotta suomessa ja osa on sitten ollut vähän pidempään niin siellä on aika

iso ero siinä niinku kielenkäytössäkin, että osa ujostelee sitä vaikka ne ymmärtää ja osaakin sitä paremmin.”

Pete esitti ehdotuksen kuinka maahanmuuttajataustainen valmentaja voi kannustaa esimerkillään suomen kielen puhumiseen harjoituksissa. Valmentajan kanssa oli käyty keskustelua vain englannin kielellä, vaikka valmentaja kuitenkin osasi puhua suomea.

”Esimerkiksi yks valmentaja meidän ryhmässä, joka on nigerialainen ja hänen kanssaan ollaan aina puhuttu englantia, mutta hän nyt puhuu kuitenkin suomea, mutta erittäin vähän. Häinkin voisi sitä suomea niinku maahanmuuttajan valmentajanakin puhua enemmän.”

Jari kertoi, kuinka maahanmuuttajataustaisten pelaajien puheen sujuvuus oli kehittynyt, mutta oikeiden sanojen löytämisessä ilmenee haasteita:

”Sillai on puhunut ihan suht selkeästi, mutta se on ollut aika hidasta ja sit sanat ovat ollut hukassa niinku alkuun. Kyllä se siihen niinku ajan saatossa on niinku kehittynyt se sujuvuus. Mä en tiedä, että onko et sanasto olisi muuttunut hirveästi. Toki futissanastoa oppii, mutta puhuminen tulee paljon sujuvammaksi. Pelaajat yleensä pystyy kommunikoimaan, mutta sanat ovat aika usein hukassa, vaikka ehkä olisikin siellä niinku sanapankissa.”

Einon mukaan lapsen persoona vaikuttaa uskallukseen käyttää kieltä, jolloin vuorovaikutuksessa saattaa ilmetä haasteita:

”No ehkä se enemmän niinku liittyy sitte niinku sen lapsen persoonaan, että tota, jos on niinku arka luonteeltansa niin tottakai se kynnys käyttää kieltä, oikeestaan mitään kieltä niin on niinku haastavaa.”

Jalkapallon harrastamisella oli valmentajien mukaan osuutta kielen oppimisen kanssa.

Jalkapallosanasto on kuitenkin suhteellisen köyhää verrattuna suomen kieleen ja kentällä puhuttava kieli on sanallisesti melko niukkaa tavalliseen kirjakieleen verrattuna. Valmentajat näkivät, että erityisesti kielen ymmärtäminen kehittyy selkeämmin harrastamisen yhteydessä kuin kielen kokonaisvaltainen osaaminen. Kielen ymmärryksen kehittymistä puoltaa myös se, että ymmärtämisessä yksilön luonteella ei ole niin paljoa tekemistä. Valmentajat mainitsivat esimerkiksi arkuuden vaikuttavan yksilön esiintymiseen joukkueen sisällä sekä kielen puhumiseen tai sen yrittämiseen. Kielen oppiminen helpottaa sosiaalisten suhteiden muodostamista joukkueen sisällä, mikä edesauttaa myös kielenkäyttötilanteiden muodostumisia joukkue toiminnan ulkopuolelle. Eräät valmentajat nostivat myös

maahanmuuttajataustaisten pelaajien omaa vastuuta kielen laajemmassa oppimisessa, sillä pelkällä jalkapallon pelaamisella ei heidän näkemysten mukaan ollut niin paljoa yhteyttä kokonaisvaltaisempaan oppimiseen.

6.2 Pelaajan sosiaalisen pääoman karttuminen

Kielellisen kehityksen kysymyksien jälkeen haastateltavilta kysyttiin pelaajien sosiaalisen pääoman karttumisesta. Sosiaalista pääomaa pelaajat kartuttavat harrastuksen parissa esimerkiksi luomalla kaverisuhteita, verkostoitumalla ja oppimalla arkimaailmassakin päteviä asioita. Jalkapallon harrastaminen on valmentajien näkemysten mukaan tärkeä yhteys pelaajien kielellisessä kehityksessä, sosiaalisen verkoston kasvamisessa ja uusien sosiaalisten suhteiden saamisessa:

“Kun heidät hyväksytään jengiin tai no varmaan alkuunkin on hyväksytty mutta yhä enemmän ja enemmän hyväksytään niin ne nauttii sitten tosi paljon ja on paljon tekemisissä vapaa-ajalla ja tunnetaan frisbeegolfin kautta, jääkiekon kautta ja sitten vielä jalkapallossa niin siinä alkaa olla aika tommoinen niinku läheinen kaverisuhde niinku monen kanssa sitten.” (Antti)

”Onhan se loistava juttu, jos nyt miettii, että mullakin on varmaan lähemmäs 40 poikaa näissä kahdessa joukkueessa molemmissa niin onhan siinä se kaveriporukka ja tuttavapiiri iso heti.” (Jami)

Putnamin (2000) mukaan sosiaalinen pääoma karttuu yksilöiden välisillä suhteilla, jolloin puhutaan sosiaalisen pääoman sitovasta ulottuvuudesta. Yksilöillä voi olla sama harrastus, kuten tässä tutkimuksessa jalkapallo, jossa pelaajilla on liikunnan suhteen yhteinen kiinnostuksen kohde, missä yksilöt luovat suhteita toistensa kanssa ja yksilöiden välille syntyy luottamusta, verkostoja ja tuntemusta toisistaan. Putnam esittelee myös sosiaalisen pääoman siltaavan ulottuvuuden, jossa yksilöiden muodostama ryhmäidentiteetti muovautuu. Siltaavassa ulottuvuudessa yksilöt eivät ole samankaltaisia esimerkiksi kulttuuritaustaltaan, mutta voivat oppia toisiltaan sosiaalisia resursseja verkostojen kautta. (Putnam 2000; Ruuskanen 2001; Koski 2009.) Vastauksissa tulee ilmi yksilöiden välisien suhteiden muodostumisia sekä joukkueen sisällä muodostuneiden ystävyysuhteiden yhteistoimintaa. Pelaajat saattavat käydä harjoittelemassa jalkapalloa harjoitteluaikeiden ulkopuolellakin ja muodostaa syvällisempiä ystävyysuhteita joukkueetovereidensä kanssa. Kanssapelaajien yhteydessä toimiminen opettaa myös yksilöille toisen ihmisen kohtaamista ja hyväksymistä.

”Jos meillä ei ole treenejä ja itse vetää vaikka toisen joukkueen treenejä niin ne saattaa olla siellä ihan keskenään treenaamassa. Osa sopii, että pyöräilee yhdessä treeneihin ja kai yökyläilyäkin on ollut. Se on vähän semmoista niinku normi ystävyyttä.” (Jari)

”Saa niin kun uusia kavereita joukkueesta sillä on iso merkitys siihen kotoutumiseen. Saa mahdollisesti niin kuin kavereita myös siihen harrastuksen ulkopuolelle mistä on kanssa sitten tosi positiivinen merkitys siihen kotoutumiseen.” (Jim)

”Kun sä oot tekemisissä sun joukkuekavereiden kanssa niin sä kunnioitat niitä ja ne kunnioittaa sua ja siinä niinku tulee automaattisesti sitten jalkapallon ulkopuolellakin kunnioittavaisena muita kohtaan.” (Kari)

”No kyllä se näkyy siinä, että ne hengailee keskenään. Pelaavat juttelevat pleikan pelaamisesta tai mitä nyt pelaavatkaan näitä tietokonepelejä, niin kyllä siellä sitä kanssakäymistä on aika paljon...osat lyöttäytyy tiettyjen kantasuomalaisten kanssa enemmän ja toiset vähän vähemmän. Jokainen meistä on erilainen niin sehän riippuu ihan siitä luonteesta.” (Pete)

Maahanmuuttajataustaisten pelaajien sopeutuminen joukkueisiin oli jokaiselle valmentajalle tärkeää. Maahanmuuttajataustaisille valmentajille pelaajien sopeutuminen näkyi vastauksissa eri tavoin kuin kantasuomalaisilla. Vastauksissa tuli ilmi konkreettisia toimia kuten vertaistuen tarjoamista sekä sekaryhmien muodostamista sopeutumisen helpottamiseksi:

”Mä ehkä myös pidän niin kun tietoisesti myös omaa rooliini siinä, että mä oon siinä niin kun kaikkien varsinkin niiden maahanmuuttajataustaisten pelaajien kanssa, jotka eivät puhu suomea. Siinä välissä koitan tulkata ja ehkä hitsaa niitä myös yhdeks plus mä teen aina tahallisesti semmoisia sekajoukkueita, että se olisi niin kun se olisi oikeasti joukkue, että ei sillä ole mitään väliä, että mitä kieltä puhutaan englanniksi vai suomeksi, mutta sillä tavalla mä koitan tässä edistää tota sopeutumista.” (Jaajo)

”Pystyy antaa jotenkin niinku vertaistukea siihen sopeutumiseen ja sitten meillä mun joukkueessa on yleensä ollut sellainen turvallinen ympäristö ja selkeät sävelet niin se on helppo tulla mukaan siihen porukkaan.” (Jim)

”Isompaa hommaa jos ajattelee niin tietenkin, jos nyt puhutaan kulttuureista, jotkut haluaa rukoilla kopissa tai että niillä on joku rukoustila rukoilla ennen treeniä niin saadaan järjestettyä semmoinen aina.” (Kari)

Kantasuomalaisille valmentajille oli myös tärkeää olla läheisessä kontaktissa maahanmuuttajataustaisten pelaajien kanssa:

”Esimerkiksi hyvä esimerkki on se, että meillä tietyt pelaajat he rukoilevat. Heille annetaan se tila heille, järjestetään se tila ja kaikki kunnioittaa sitä.” (Pete)

”Semmoinen joukkueen sisälle pääseminenhan tapahtuu tota sen olemisen ja tekemisen kautta. Mitä enemmän sulle tulee tuttuja kasvoja, tuttuja naamoja, tuttuja nimiä, niin semmoinen integroituminen siihen ryhmään on helpompaa ja syvällisempää.” (Eino)

Valmentajat voivat toimia maahanmuuttajille yhteiskunnallisia oppeja linkittävinä henkilöinä. Heidän tietoinen toimintansa harjoituksia suunnitellessaan voi osaltaan yhdistää pelaajia ja vaikuttaa heidän sosiaalisen pääomansa karttumiseen. Valmentajat luovat joukkueen toimintakulttuurit ja säännöt, jotka myötäilevät myös arkielämän sääntökulttuureja. Valmentajat voivat edesauttaa maahanmuuttajataustaisten pelaajien sosiaalisen pääoman karttumista hyväksymällä heidät mukaan joukkue toimintaan, jolloin pelaajalle muodostuu luottamusta yhteisöön ryhmän avulla. (Agergaard & Sørensen 2010; Kananen 2020; Storm ym. 2022.)

Puhutun kielen osaamisen taso muovaa pelaajien sosiaalisten suhteiden muodostumista joukkueessa. Yhteinen kommunikaatiokieli näkyi sosiaalista kanssakäymistä lisäävänä tai vähentävänä muuttujana. Kielen taitotasolla on merkitystä yksilöiden välisiin luottamuksiin ja yksilön aktiivisuuteen sekä rohkeuteen olla esillä joukkueyhteisössä.

”Siis sillähän on iso vaikutus semmoiseen, niin kun kahdenkeskiseen, kahdenväliseen ja myös myös ryhmän sisäiseen semmoiseen niinku viestintään ja keskusteluun” (Eino)

”Kyllä mä huomaan meidän pelaajilla niinku suomalaiset ku on kantasuomalaisia ja maahanmuuttajataustaisilla jos niillä ei ole sitä yhteistä kieltä niin kyllä ne aika pitkälti on omissa porukoissaan, mikä on valitettavaa.” (Jaajo)

”Mun mielestä, kun se kieli parantuu niin sitten maahanmuuttajataustaiset rohkeammin uskaltaa olla porukassa mukana koska pystyy kommunikoimaan paremmin.” (Antti)

Antti painottaa vielä jalkapallon harrastamisen olevan tärkeä apuväline itsensä ilmaisuun sekä kielellisesti että kehollisesti:

”Tommoinen joukkuelaji ku jalkapallo niinku auttaa niitä olemaan oma itsensä, että mä veikkaan, että tosi moni niistä on niinku semmoinen eläväinen ja haluaa olla sosiaalinen. Sitten tommoinen joukkue toiminta oikeasti rohkaisee siihen ja sitten mä kyllä mä vielä edelleen sanon, että se kielen kehitys, kun kehittyy oikeasti tuossa niin niistä tulee tosi rohkeita ja sosiaalisia. Sitten sen jälkeen, kun huomaa että kun alkuun on varmaan vähän jarrutellut kielen ja tapojen kanssa, mutta sitten kun ne ymmärtää ja kieli kehittyy niin sitten ne rakastaa sitä sosiaalista kanssakäymistä muiden kanssa.” (Antti)

Akkulturaatiosta johtuvien sosiokulttuuristen muutosten kuten kielen oppimisen sekä kognitiivisten muutoksien kuten henkilön arvomaailmassa tapahtuvien muutosten jatkuessa voidaan alkaa nähdä sosiokulttuurista sopeutumista. Siinä maahanmuuttaja alkaa sopeutua esimerkiksi joukkueeseen ja menestyä ympäröivässä yhteiskunnassa. (Mähönen & Jasinskaja-Lahti 2013; Berry & Sam 2016.) Pete kertoi jalkapallon harrastamisen avaavan ovia ja luovan suhteita jalkapallon harrastamisen ulkopuolelle, joista on hyötyä esimerkiksi työn saannissa. Kari puhui myös jalkapalloharrastuksen luovan verkostoja työmaailmaan erityisesti vanhemmille junioripelaajille. Verkostot voivat muodostaa yksilöille tärkeitä suhteita Putnamin (2000) linkittävän ulottuvuuden kautta. Yksilöt voivat tutustua valta-asemassa oleviin ihmisiin, joiden verkostot voivat avata ovia yhteiskunnan työmarkkinoilla tai muissa tulevaisuuden yhteyksissä. (Putnam 2000.)

”Jalkapallossa sä verkostoidut niin kun jokaisella on kumminkin jalkapallon ulkopuolella muutakin elämää, ku se jalkapallo niin se verkostoituminen on aika iso. Sä saat sen kautta suhteita sun arkielämässä ja esim. saat töitä jonkun kautta.” (Kari)

”Se (jalkapallon harrastaminen) avaa ovia, luo suhteita jalkapallon ulkopuolelle, niin niistä voi tulevaisuudessa olla hyötyä niinku työpaikkojen suhteen ja kaiken muunkin suhteen.” (Pete)

Joukkueurheilussa valmentajat voivat toimia maahanmuuttajataustaisten pelaajien luottamushenkilöinä harrastuksen parissa. Maahanmuuttajataustaisille pelaajille voi olla tärkeää kokea tuntevansa kontakteja, joilta voi kysyä avoimesti askarruttavia kysymyksiä. Pelaajat voivat kartuttaa luottamusta henkilöihin ja saada myönteisiä vaikutuksia arkielämäänsä. Sosiaalista pääomaa kartuttamalla yksilöt voivat saada sosiaalista toimintaa helpottavia kontakteja ja yhteisön aktiivista tukea ongelmanratkaisutilanteissa. (Putnam 2000; Ruuskanen 2001.)

Pete jatkoi muistelemalla vanhojen pelaajiensa luomia sosiaalisia suhteita valtaväestöön ja arveli sen helpottaneen työn ja opiskelupaikkojen saannissa:

”Ne on päässyt ihan hyviin töihin, opiskelupaikkoihin ja kaikkiin tämmöisiin. Niin kyllä se vaikuttaa, se sosiaalinen toiminta. Se helpottaa ihan selvästi, että sitten kun ne ei vaan hengaa niitten omien maalaistensa kanssa vaan siinä on sitä monikulttuuria, niin kyllä se auttaa.”

Jalkapallossa on valmentajien mukaan hyvä alusta sosiaalisten suhteiden luomiselle. Joukkueessa voi olla esimerkiksi 20–30 saman ikäistä pelaajaa, jolloin kaverisuhteiden muodostamiseen tulee useita mahdollisuuksia. Jalkapallojoukkueen kautta tulleet kaverisuhteet ovat myös kantautuneet joukkue toiminnan ulkopuolelle, millä on valmentajien mukaan positiivisia merkityksiä myös kotoutumiseen. Yhteinen kommunikaatiokieli erityisesti nuoremmilla pelaajilla on ensisijaisen tärkeää sosiaalisten suhteiden muodostamiselle. Ilman yhteistä kieltä pelaajat saattavat jäädä olemaan omissa porukoissaan. Valmentajat kokivat myös olevansa itse tärkeässä osassa sosiaalisten verkostojen muodostamisessa pyrkimällä sopeuttamaan maahanmuuttajataustaisia pelaajia joukkueeseen tehokkaasti. Sosiaalisen pääoman karttuminen ja kaverisuhteiden saaminen on valmentajien mukaan näkynyt maahanmuuttajataustaisten pelaajien käyttäytymisessä ja olemuksessa ikään kuin lukkoina, jotka ovat auenneet avoimiksi sekä yhteisöllisiksi pelaajiksi joukkueen sisällä.

6.3 Uuden kulttuurin kohtaaminen maahanmuuttajataustaisena

Maahanmuuttajataustaisilla ja erityisesti ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajilla uuden kulttuurin kohtaaminen on isossa osassa elämässä tapahtuvaa muutosta. Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajat ovat muuttaneet toisesta synnyinmaasta uuteen asuinmaahan ja kulttuurilliset muutokset perheessä eivät ole välttämättä juurtuneet toimintatapoihin niin kunnollisesti kuin esimerkiksi toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisilla, jotka ovat syntyneet ja kasvaneet samassa maassa. Valmentajien vastauksissa tuli esiin muun muassa suomalaiseseen työkulttuuriin liittyviä asioita, jotka pätevät jalkapallokenttien ympäristöissä sekä arkielämässä:

”No mun mielestä niinku jalkapallossa tääl Suomessa on oma kulttuurinsa ja tällöinen miten täällä tehdään asiat niin mun mielestä se, että sä oot osana tommoista isoa joukkuetta mikä tekee yhdes asioita eikä puhuta vaan treeneistä vaan niinku pelimatkoista ja

turnauksista ja tämmöisestä niin oppii niinku suomalaista kulttuuria, että miten asiat tykätään tehdä täällä ja tapoja miten täällä tervehditään tai niinku millaisia tapoja on.” (Antti)

”Sovitusta ajoista pidetään huolta se niinku kantaa tuonne työelämään ja kouluun, ollaan määrätietoisia, puhalletaan yhteen. Joukkuetoiminta se on kanssa niin kun koulumaailmassa ja työelämässä myös tosi tärkeitä.” (Jaajo)

Liikunnassa eri kulttuuritaustan edustajat voivat olla vuorovaikutuksessa keskenään, minkä avulla maahanmuuttajat voivat saada tietoa uuden yhteiskunnan kulttuurista ja sen toimintatavoista (Spaaj ym. 2019). Antin ja Jaajon näkemysten mukaan jalkapallon harjoitusten lisäksi pelimatkat ja turnaukset olivat asioita, joissa maahanmuuttaja oppii Suomalaisen kulttuurin toimintatapoja, sääntöjä ja arvoja. Jaajo kertoi jalkapalloharrastuksessa opittujen tapojen ja ryhmässä toimimisen taitojen siirtyvän harrastuksesta kouluun ja myöhemmin työelämään. Joukkueen sisällä kerrytetty sosiaalinen pääoma, ymmärrys valtakulttuurista ja kasvanut itseluottamus alkavat hiljalleen siirtyä harrastustoiminnan ulkopuolelle (Kananen 2020; Storm ym. 2022).

Jim ja Pete yhdisteli jalkapallossa kohdattavia tapahtumia ja niiden käsittelyä myös harrastuksen ulkopuoliseen näkökulmaan. Heidän näkemysten mukaan Jalkapallossa harjoitellaan myös pettymysten käsittelyä, joka voi auttaa niiden käsittelyä harrastustoiminnan ulkopuolella. Jim kertoi myös vahvan työnteon johtavan onnistumisiin:

”Yksi iso tai isoimpia juttuja mitä mä näen, että mitkä on hyödyllisiä on se pettymysten käsittely, mikä jalkapallossa niinku tulee, että se on tosi hyödyllistä heille sitten myös ulkopuolella ja osaa vähän käsitellä niitä pettymyksen tunteita. Sitten totta kai se, että kovalla työllä voi saada niinku hyvääkin tulosta ja kovan työn ansiosta niinku hyviä asioita tapahtuu. Se on kanssa sellainen juttu minkä ne pystyy hyvin ottamaan sitten niinku muuhunkin elämään.” (Jim)

”Muistutan hyvin paljon, varsinkin jos tulee jotain virheitä kentällä niin niistä ei kannata ottaa niin kun itseensä, koska elämässä jokainen tekee virheitä. Siihen ei pidä niinku kaatua että kaikkennäköisiä muuallakin elämässä tulee virheitä tehtyä niin se kuuluu elämään ja niistä pitää oppia ja hyvin ne oppiikin kyllä.” (Pete)

Karin mukaan maahanmuuttajataustaisilla pelaajilla on uteliaisuutta oppia lisää myös jalkapallon ulkopuolisista asioista. Pelaajat ovat tärkeässä roolissa kulttuurin välittäjinä:

”Se niinku se joukkuekaveri kantasuomalainen tai ketä osaa puhuu suomee opettaa sitten yleensä sitä maahanmuuttajataustaista. Yleensähän mitä mä oon huomannut et maahanmuuttajat aina uteliaana aina tykkää kysyy, että mitä tää tarkoittaa ja mitä tämä.”

Valmentajat korostivat sääntöjen opettelua ja niiden noudattamisen tärkeyttä harrastetoiminnassa, jonka kautta sääntöjä opitaan noudattamaan myös muilla elämän osa-alueilla. Sääntöjen lisäksi Jami ja Jari kertoivat maahanmuuttajataustaisten pelaajien oppivan Suomalaiseen kulttuuriin tyypillisiä käytöstapoja pelimatkoilla:

”No musta säännöt on se ehkä kaikkein merkittävin asia. Suomessa on tota aika jämpitit säännöt ja suuri kuri. Meidät on opetettu noudattamaan sääntöjä ja tota. Se helpottaa huomattavasti, kun saa harjoitella myös tuolla futiskentällä sitä säännöstöä, niin tota se siirtyy suoraan niinku tuohon muuhun siviilielämään. Yhtä lailla, kun koulussa käyminen helpottaa.” (Eino)

”No kyllähän tällaisia normaaleja hyviä käytöstapoja ja pelisääntöjä tulee kumminkin tuota, kun käydään pelireissuilla sun muita niin kyllähän kaikilla samat säännöt, että käyttäytyä pitää ja kielenkäyttö on sellaista, että kehdataan sanoa mistä ollaan kotoisin.” (Jami)

”Täsmällisyys, käytöstavat, sitten yhteisten sääntöjen noudattaminen ja semmoista yleistä heittäytymistä sitten siihen.” (Jari)

Maahanmuuttajataustaiset pelaajat voivat jalkapallotoiminnan yhteydessä saada erilaista tulokulmaa kantaväestön kanssa toimimiseen. Urheilukentällä vallitsevat urheilukulttuurit eroavat valtakulttuureista jonkin verran. Valmentajien näkemyksien mukaan urheilujoukkueessa mukana oleminen voi kuitenkin opettaa sekä maahanmuuttajataustaisille että kantasuomalaisille pelaajille arvokkaita oppeja yhteiskunnassa vallitsevista säännöistä ja arvoista. Jalkapallossa muun muassa säännöt, tiukka kuri ja työnteon arvostaminen nousi esiin jalkapallon ulkopuolella vaikuttaviksi opeiksi. Tunteidensäätelyyn liittyvä pettymysten käsittely oli valmentajien näkemysten mukaan tärkeää joukkueurheilussa opittavaa toimintaa, joka pätee myös urheiluympäristöjen ulkopuolella.

6.4 Jalkapallon harrastamisen merkitys kotoutumiseen

Jalkapallon harrastamisella oli valmentajien näkemysten mukaan pääosin pelkästään positiivinen merkitys kotoutumiseen. Valmentajat rinnastivat haastatteluissa jalkapallon harrastamisen merkitystä muidenkin joukkuelajien harrastamisen tärkeyteen. Harrastuksista

saatavat kaverisuhteet laajentavat yksilöiden sosiaalista verkostoa ja opit yhteisestä toiminnasta helpottavat maahanmuuttajataustaisten pelaajien sopeutumista joukkueisiin sekä yhteiskuntaan:

”Ehdottomasti positiivinen (merkitys kotoutumiselle). Siinä kun on joukkuelaji tulee paljon uusia kavereita tulee kieltä tulee sääntöjä ja arvoja mitä Suomessa on ja niinku on välittävät aikuiset, jotka kannustaa. Nää valmentajat ja lasten vanhemmat myöskin, että huomaat kentällä aina kuuluu, kun vanhemmat kehuu muitakin kuin omia lapsiaan niin sekin niinku on siinä.” (Antti)

”Aika hyvin se auttaa siihen integroitumiseen ja kotoutumiseen se jalkapallon harrastaminen, kun sieltä sä saat ne tavallaan ensimmäiset ystävät, jos on niin kun ensimmäistä kertaa Suomessa pelaamassa jalkapalloa ne on tavallaan sun ensimmäiset ystävät, jotka sitten taas ne ystävät auttaa sua siinä kotoutumises, että on se aika iso osa sitä kotoutumista.” (Kari)

”...tulee taas niinku ehkä elämän pituisia ystävyksiä ja sä ehkä näet myöskin, että miten nyt suomalaiset asuu, elää, toimii minkälainen suomalaisen perheen niin kuin ydinperheen niin kun arvot ja toiminta on niin sen takia mä sanoisin joo ehdottomasti on merkitystä ja isolla positiivisella plussalla.” (Jaajo)

Jaajolla myös omakohtaiset kokemukset vahvistivat näkemyksiä muiden maahanmuuttajataustaisten pelaajien tilanteista. Hän kertoi jalkapallon harrastamisen kasvattaneen hänen sosiaalista pääomaansa ja lisänneen ymmärrystä ympäröivästä kulttuurista. Tutkimusten mukaan jalkapallon pelaajat ovat kokeneet jalkapallon olleen olennainen osa uuteen yhteiskuntaan sopeutumista (Agergaard & Sørensen 2010; Kananen 2020; Storm ym. 2022):

”Itse pidän tosi tärkeänä, että harrastaminen niin kun se opettaa tosi paljon sopeutumaan ja itse sen kokeneena niin ehdottomasti sen puolella olen ja se myös mahdollistaa tosi paljon asioita, suhteita ja avaa ovia ja vaikka mitä.”

Pete muisteli vanhoja pelaajiaan ja arveli jalkapallon harrastamisen auttaneen heidän kotoutumistaan. Hän arveli jalkapallon harrastamisen sosiaalisen toiminnan olleen olennainen osa maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumisessa Suomalaiseen yhteiskuntaan:

”Kyllä se on, aika merkittävä muutos niissä on tapahtunut vuosien saatossa, varsinkin kun mäkin tiedän monta poikaa, jotka on ollut mun mukana niinku 10 vuotta. Eli silloin, kun ne on

tullut nuorempana mukaan niin tota on ollut vähän erilainen. Niistä on tullut kaikista hienoja nuoria miehiä, että hyvin ovat integroituneet niin kun Suomeen ja osa tekee töitä ihan kunnolla nykyisin, että ei ole tuolla vaan kahvilassa hengannut. Se on ollut kiva katsoa ja jotain siinä mä uskon, että sillä on jotain tekemistä, että ne on ollut tuossa jalkapallossa mukana, koska se sosiaalinen toiminta seurajoukkueen sisällä on aika tärkeitä. Auttanut heitä kyllä.”

Valmentajat puhuivat jalkapallon kansainvälisyydestä ja sen olevan helppo tapa tutustua uuteen kulttuuriin ja kerryttämään sosiaalista pääomaa. Jari kertoi lajin vähäisten varusteiden tuovan helppoutta harrastamiseen. Jalkapallon harrastaminen on varsin suosittua maahanmuuttajien keskuudessa, sillä jalkapallon kustannukset ovat varsin matalat verrattuna muihin joukkuelajeihin sekä jalkapallo on lajina tunnettu ympäri maailmaa (Zacheus ym. 2012; Kananen 2020).

”No jalkapallo on siitä hyvä laji, että sitä pelataan ympäri maailmaa. Niin siinä nyt on semmoinen yleinen jalkapallon kieli, että ei siihen tarvitse muuta, kun pallo ja pari pelaajaa saa pelit pystyyn. Ja jos vaikka niinku joku lapsi muuttaisi nyt jostain Suomeen niin ja on pelannut siellä niin kyllähän se on sitten helpoin tapa niinku tutustuu ihmisiin ja päästä osaksi sitä yhteiskuntaa.” (Jari)

”Jalkapallo kuitenkin maailman suosituin urheilulaji, kun sitä pelataan ympäri maailmaa niin sillä sä pääset nopeasti siihen yhteisöön kiinni ja sitä kautta saat niitä kantasuomalaisiakin sinne kavereiksi sitten.” (Pete)

”Jos se lapsi on harrastanut sitä omassa kotomaassa tykännyt potkia palloa ja sä uudessa ympäristössä saat hyviä positiivisia kokemuksia siitä jalkapallosta edelleen. Se on mun mielestä niinku plussaa kaikki verrattuna se, että sä olisit vaan kotona jossakin tuolla. Sä et tulisi tuntemaan porukkaa siitä kaupungista samanikäisiä. Niin se ei ainakaan olisi kovin hyvä.” (Jami)

Jari muisteli myös kokemuksiaan omilta peliajoiltaan, kuinka jalkapallon harrastaminen oli auttanut hänen joukkuekavereitaan luomaan suhteita valtaväestön edustajiin. Hän arveli jalkapalloharjoitusten olleen paikka, jossa hänen joukkueessaan pelanneet maahanmuuttajataustaiset pelaajat loivat kontakteja valtaväestöön:

”Silloin, kun Afganistanista ja Irakista tuli niitä maahanmuuttajia silloin joskus 2013 ja -14. Mä pelasin silloin sitten ekaa kertaa jo miesten joukkueessa. Se paikka mis ne asu sitten siellä

vastaanottokeskuksessa nii eihän siellä sit oikein pyöri niinku muuta, kun niitä työntekijöitä et. Niin kyllä se (jalkapalloharjoitukset) oli se niitten paikka niinku päästä paikallisen väestön kanssa. Oli ne treenit aina kolme kertaa viikossa niin päästä tutuksi paikallisen väestön kanssa. En tiedä olisinko muuten niinku oppinu tuntemaan ketään heistä, ellei ne olisi pystynyt näihin tulla.”

Eino puhui valmentajan merkityksestä lapselle tai nuorelle pelaajalle, kuinka valmentajan tulee ohjata hänet takaisin ”oikeille raiteille”:

”Kaverilla menee pikkuisen liian lujaa ja meinaa mennä väärään suuntaan, että tota silloin coacheilla saattaa olla valtava merkitys siihen, että miten tota saadaan paluu raiteille tapahtumaan.”

Pete kertoi näkemyksistään, kuinka integraatio lähtee valtaväestön hyväksynnästä ja mahdollistamisesta maahanmuuttajataustaisille pelaajille harjoittaa heidän omaa kulttuuriaan. Integraatio vaati avoimen yhteiskunnan, joka sallii kulttuurien moninaisuuden (Berry 2019). Lisäksi Peten mukaan toisen jo joukkueeseen sopeutuneen maahanmuuttajataustaisen pelaajan tuen auttavan kotoutumisessa:

”Se integroituminen kyllähän se nyt meistä lähtee kantasuomalaisista, että me tehdään se asia heille, mutta sitten kun siellä on jo seassa niitä, ketkä on pidempään ollut ja aina se helpottaa, että siellä on maahanmuuttaja joukossa, joka on niin kun käynyt jo sen niin sanotun koulutuksen läpi, kuinka seurassa ja joukkueessa toimitaan niin se aina nopeuttaa sitä ja tapaa toimia.”

Jaajo viittasi myös omien kokemusten kautta toisten maahanmuuttajien tukevan nuorempia joukkueeseen ja yhteiskuntaan sopeutumisessa. Jaajon kokemusten mukaan hänen oma sopeutumisensa oli auttanut nuorempaa veljeään sopeutumaan helpommin jalkapallojoukkueeseen:

”Olen nähnyt ja kokenut ehkä myöskin voin puhua tästä omasta perheestäni, että itse olen maahanmuuttaneena vanhempana veljeksistä käynyt ja tehnyt ne jalkapallolliset tai urheilulliset haasteet läpi ja sitten se on tässä nuoremmalle veljelle ollut helpompaa, kun mä oon ollut se niin kun ensimmäinen niin sanotusti uranuurtaja.”

Jim ja Antti näkivät kielellisen ja sosiaalisen verkoston kehityksen olevan läsnä harrastustoiminnan yhteydessä. Jim arveli jalkapallon harrastamisesta tulevan rutiinin auttavan kotoutumisessa.

”Just se rutiini, että saa sen tietyn rutiinin. Sillä on mun mielestä vaikutus siihen kotoutumiseen. Sitten ystävät ja kaverit sieltä joukkueen sisältä, että näkee muitakin ihmisiä kuin vaan niitä omasta kotoa tai sitten koulusta ja sitten se, että siitä voi saada vielä niinku paljon elinikäisiä ystäviä.” (Jim)

”Kieli kehittyy, että sitä kieltä niinku, että pystyy kommunikoimaan muiden lasten kanssa ja sitten saat kavereita kenen kanssa vapaa-ajalla on. Ettei se vaan ole semmoista, että lapsi on kotona sitten niinku vanhempien kanssa, että ei näe sitä niinku muiden lasten touhua tai tälleen on mukana siinä hetkissä. Kieli ja sosiaaliset suhteet niinku sanoin itse että on tärkeitä.” (Antti)

Jalkapallolla oli jokaisen valmentajan näkemyksien mukaan positiivinen merkitys kotoutumiseen. Jalkapallon, kuten jokaisen muunkin joukkueurheilun parissa toimiminen on yhteistoimintaa ja perustuu joukkuepelaamiseen muiden pelaajien kanssa. Joukkue toiminnalla nähtiin olevan tärkeitä merkityksiä henkilön sosiaalisiin suhteisiin, verkostoitumiseen, kielen kehittymiseen ja uuden kulttuurin oppimiseen. Jalkapallon avulla maahanmuuttajataustaiset pelaajat pääsevät tutustumaan joukkueovereihinsa motivoivassa ympäristössä ja muodostamaan sosiaalisia suhteita, jotka voivat kantaa pidempiaikaisiin ystävyksiin tai verkostoihin, jonka kautta yksilöt voivat saada tulevaisuudessa esimerkiksi töitä.

6.5 Jalkapallon harrastaminen ristiriidassa toimivan kotoutumisen kanssa

Valmentajien mukaan ristiriitoja kotoutumiselle esiintyi silloin, kun maahanmuuttajat perustivat omia joukkueita vain maahanmuuttajataustaisille pelaajille. Tällöin jalkapallon harrastamisen hyödyt kielen kehitykseen, suhteet valtaväestöön ja -kulttuuriin voivat jäädä vähäisiksi.

”Ainakin Turussa, Tampereella ja Helsingissä voi olla joku joukkue, missä ei ole yhtään suomalaista. Kaikki on ensimmäisen tai toisen polven maahanmuuttajia, niin sitten siinä mä vähän veikkaan, että se ei tue (kotoutumista).” (Jari)

”No ainakin nää omat seurat omat joukkueet niin mähän en antaisi niille niinku lupaa (maahanmuuttajataustaisten omat joukkueet). Lähdetään sitä kautta purkamaan, että meillä

on paljon niinku tota kaupungeissa alueita mihinkä tota maahanmuuttajataustaiset henkilöt tuota niin kun keskittyy ja me ollaan nähty niistä, että niistä tulee niinku yhteiskunnallisia haasteita. Että mitä enemmän tota he niinku muodostaa niinku omia yhteisöjä meidän yhteisön sisälle niin se ei mitenkään edesauta sitä integraatiota.” (Eino)

Eino, Jami ja Antti kertoivat jalkapallon harrastamisen tuovan haasteita tai jopa haittaavan kotoutumista silloin, kun joukkueeseen sopeutuminen ei onnistu. Ryhmän ulkopuolelle jättäminen, syrjintä ja negatiiviset kokemukset jalkapallossa olivat Einon, Jamin ja Antin mukaan kotoutumista heikentäviä asioita.

”Jos sä vähän niin kuin jäät kehän ulkopuolelle ja tota sä et saa luotua semmoista tuttuutta. Sulla ehkä ei oo koulukavereita siinä porukassa, niin se on sitten paljon haastavampaa.” (Eino)

”Ainut, mikä tulee mieleen, että jos se saa huonoja kokemuksia. Että on huono joukkue semmoinen, jossa ei ole fiksuja aikuisia vetämässä sitä että, jos se saa negatiivisia kokemuksia niin, että sitten ei oteta kunnolla mukaan ja syrjitään sitä niinku, vaikka siitä syystä, että se ei ole suomalainen niin kai se varmaan voisi olla semmoinen (kotoutumista haittaava asia).” (Jami)

”Joskus voi käydä semmoinen, että on niinku huono tällöinen harjoitusympäristö, että on vähän tällöistä kiusaamista sun muuta. Se toki on aina mahdollisuus sitten toki sitä ei ikinä toivo, mutta totta kai on mahdollista niinku, että muut lapset alkaa kiusaa, jos kielitaito puuttuu tai pelaajan taidot on mitä on ja sille nauretaan niin se voi toki olla semmoinen negatiivinen tervetuloa Suomeen kokemus.” (Antti)

Antti uskoo sopeutumisen olevan suurimmalta osin valmentajista riippuvaista:

“Mutta mä sanon, että osaavalla valmennuksella ja sillein välittävällä niin tällöisiä ei kyllä sitten tapahdu.”

Peten kokemusten mukaan taustalla olevien ongelmien tietämättömyys tuo haasteita maahanmuuttajataustaisten pelaajien valmentamiseen, mutta nämä ongelmat ovat hyvin yksilöllisiä. Yksilöllisyyteen vaikuttaa pelaajan kulttuuritausta, jonka mukana tulevat toiminta- ja käytöstavat voivat asettua joukkue-toimintaa vastaan. (Kananen 2020; Storm ym. 2022).

”Nuoret pojat, nuoret miehet niin niillä on jotain angsteja ja sitten se ehkä purkautuu sitten jalkapallossa ja sitten, kun niille siitä sanoo niin sitten sitä poikaa ei yhtäkkiä enää näy, että se jälleen kerran se on ihan henkilöstä riippuen. Tullaan myös siihen, kun ei tiedä mitä heidän kaikki niinku päivittäiset asiat on.”

Antilla muistui mieleen tapaus, jossa pelaajien käytös on voinut kentällä aiheuttaa epämukavaa tunnetta maahanmuuttajataustaiselle pelaajalle:

”En mä tiedä voiko lapsista sanoa, että on rasismia, mutta semmoista niinku tietämättömyyttä. Jos joku on vaikka meillä oli yksi Aasiasta päin kotoisin niin sitten joku lapsi joskus huuteli, että ching chang chong niinku tämmöistä pelin aikana, joka hänen mielestä oli hauskaa, mutta sitten voi olla, että se toinen maahanmuuttajataustainen lapsi ottaa sen pahalla tai sitten että vanhemmat katsoo sivusta, että ei ole hyvä juttu. Tämmöiset lapset saattaa tulla niinku huomaa, että osalta voi olla semmoista niinku tietämättömyyttä mikä on ja mikä ei ole oikein. Silleen itse asiassa saattaa vaikuttaa joskus negatiivisesti.”

Jaajo arvioi harrastuskavereiden tapojen vaikuttavan maahanmuuttajataustaisten pelaajien käyttäytymiseen kentän ulkopuolella:

”Riippuu, että minkälainen tai minkälaista se sun kaveriporukka siellä jalkapallojoukkueessa on. Onko ne semmoisia, jotka niin sanotusti tulee niin kun tämmöisestä ehkä köyhemmistä olosuhteista ja niille harrastus on vaan harrastus ja sitten vapaa-ajalla tehdään kaikkea typerää. Sitten ehkä nää maahanmuuttajataustaiset henkilöt sitten näkevät tätä väärää tapaa elää ja niin kuin notkua metro tai juna-asezilla tai ostareilla.”

Jaajo jatkoi harrastuskavereiden mahdollisista haittavaikutuksista. Hänen mukaansa ajautuminen kaveriporukkaan, joka ei noudat kulttuurin hyväksymiä sääntöjä, arvoja ja normeja, saattaa antaa väärän kuvan yhteiskunnallisista säännöistä, normeista ja arvoista:

”Hyvin helposti sä lähdet sit mukaan siihen, koska ne on varmaan ensimmäisiä kavereita keihin sä tutustut siellä jalkapallojoukkueessa. Ne voi antaa välillä sitten vääriä niinku vaikutuksia sun niin kun siihen kotouttamiseen, että hei tää onkin normi, että hölmöilläään täällä viikonloppuisin jossai ostarilla ja tehdään pieniä typeriä rötöksiä, niin se on ehkä se ympäristö, mihin niin kun voi vahingossa ajautua.”

Jalkapallojoukkueissa ilmapiiri on suuressa osassa maahanmuuttajataustaisten pelaajien sopeutumiseen joukkueeseen ja kanssapelaajiin. Myrkyllinen ilmapiiri voi lisätä syrjintää ja

toiseutta sekä kantaväestön että maahanmuuttajataustaisten pelaajien välillä, jolloin valmentajat eivät usko harrastamisen auttavan kotoutumista tai muutenkaan positiivista kokemusta lajin parissa. Vastauksissa nousi myös ongelmien ja kulttuurien tietämättömyyteen liittyviä ongelmia, jolloin pelaajalla ei välttämättä ole turvallinen ilmapiiri harrastaa lajia. Ristiriitoja kotoutumiselle voi myös muutaman valmentajan mielestä asettaa maahanmuuttajataustaisten pelaajien omat joukkueet, joissa liikunta ei ole välttämättä kovin monikulttuurillista. Maahanmuuttajataustaisten joukkueiden kulttuuritaustat voivat myös olla erilaisia, mutta jos joukkueissa ei ole kantaväestön edustajia, voi kulttuuritiedon siirtyminen olla melko vajavaista.

7 Pohdinta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää jalkapallovalmentajien näkemyksiä jalkapallon harrastamisen merkityksestä maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumiseen.

Valmentajia haastateltiin heidän näkemyksistään maahanmuuttajataustaisten pelaajien kielelliseen kehitykseen, sosiaalisen pääoman karttumiseen sekä uuden kulttuurin kohtaamiseen. Tämän lisäksi selvitettiin valmentajien näkemyksiä siitä, millä tavoin jalkapallon harrastaminen voi edistää tai aiheuttaa ristiriitoja maahanmuuttajataustaisen pelaajan kotoutumiselle. Seuraavissa alaluvuissa käydään läpi näitä näkemyksiä, joita käsitellään ja vertaillaan kirjalliseen taustaan peilaten. Keskeisten vastausten pohjalta esitellään mahdollisia kehittämis- ja jatkotutkimusehdotuksia.

7.1 Keskeisten tulosten tarkastelu ja vertailu aikaisempiin tutkimustuloksiin

Valmentajien näkemykset jalkapallon harrastamisen merkityksestä kotoutumiseen olivat pitkälti yhteneväisen positiiviset. Jokainen valmentaja näki jalkapallon harrastamisen olevan kotoutumista edistävä keino maahanmuuttajataustaisille pelaajille. Jalkapallon harrastamisen yhteydessä pelaajat oppivat erityisesti ymmärtämään nopeasti lajissa tarvittavia sanoja sekä kehittämään omaa sanavarastoaan pelikauden edetessä. Zacheus ym. (2012) mukaan liikunnalla ja kielen oppimisella näyttää olevan selkeä yhteys. Liikunta on helposti käynnistettävää toimintaa, jonka ohella maahanmuuttajataustaiset harrastajat oppivat suomen kieltä kuitenkin siten, että kielen osaaminen ei ole välttämätön ominaisuus liikunnan aloittamiseksi. (Zacheus ym. 2012.) Jalkapallon kautta pelaajalle voidaan luoda helposti yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yhteenkuuluvuuden tunne on yksi tärkeimpiä kotoutumisen merkityksellisten sosiaalisten vuorovaikutusympäristöjen piirteitä, jolla on suoranaisia vaikutuksia yksilön kotoutumiseen (Lilja 2018). Jalkapallon mainittiin vastauksissa olevan hyvä laji myös maahanmuuttajataustaisille pelaajille, sillä lajin luonne on hyvin samanlainen ympäri maailmaa. Jalkapallon harrastamisen kautta maahanmuuttajataustaiset pelaajat voivat saada positiivisia kokemuksia liikunnasta, oppia suomen kieltä, suomalaisesta kulttuurista sekä luoda sosiaalisia suhteita valtaväestön edustajien kanssa.

Valmentajien näkemysten mukaan suomen kielen ymmärtäminen kehittyy aikaisemmin kuin kielen puhuminen. Jalkapallotermistö on luonnollisesti paljon kapeampaa kuin suomen kielioppi ja joukkueen sisällä puhuttu kieli on henkilöiden välistä puhekieltä. Uutta kieltä opitaan muun muassa puhumalla, kuuntelemalla ja lukemalla (Bot, Lowie & Verspoor 2011).

Vastauksissa nousi esiin muun muassa nuoremmilla, erityisesti esiopetus- ja alkuopetusikäisillä lapsilla kielen kehittyvän harrastuksen yhteydessä. Nuoremmilla lapsilla kielen kehitystä voi selittää se, että heillä ei välttämättä ole syntymätaustasta riippumatta kielitaitoa puhua yhteistä kieltä kuten englannin kieltä. Perusopetusvelvollisuus pakottaa lapsia olemaan kouluopetuksessa, jossa myös maahanmuuttajataustaiset lapset oppivat suomen kieltä. Joukkueurheilu on yksilöurheilua merkittävämmässä osassa kielen kehityksessä (Zacheus ym. 2012). Jalkapallossa pelaajat kuulevat enemmän puhuttua kieltä ja pelin luonne vaatii pelaajia kommunikoimaan toistensa kanssa.

Valmentajat mainitsivat kielen kehityksen olevan tiiviisti yhteydessä pelaajien sosiaalisten suhteiden luomisessa. Pelaajat, joilla ei ole löytynyt yhteistä kommunikaation kieltä kantaväestön pelaajien kanssa saattavat irtaantua sivummalle ja olla enemmän omissa oloissa joukkueen sisällä. Sopeutuminen joukkueeseen sekä sosiaalisten verkostojen kerryttäminen vaatii siis työtä monelta eri taholta.

Valmentaja on tärkeässä roolissa muun muassa joukkueen yhteishengen luojana ja turvallisen ilmapiirin ylläpitäjänä (Ahlstrand, Anttila & Bachrata 2020). Valmentajilla turvallisen ilmapiirin muodostaminen oli tärkeää kaikilla haastateltavista. Joukkueen tulisi valmentajien mukaan olla helppo paikka ryhtyä harrastamaan kulttuurillisista taustoista tai lajin taitotasosta huolimatta. Ilmapiirin muodostamisessa valmentajat kertoivat olevansa itse mukana kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten pelaajien yhteydessä sekä suunnittelevansa ryhmäjakoja sekä harjoituksia siten, että pelaajat kohtaavat paljon eri henkilöitä harjoituksissa. Suunnittelulla ja pelaajaryhmiä sekoittamalla joukkuetta voidaan valmentajien mukaan hitsata yhtenäisemmäksi, jolloin pelaajille muodostuu turvallinen harrastusilmapiiri. Harrastustoiminnan monikulttuurillisuuden nähtiin olevan myös maahanmuuttajataustaisten pelaajien joukkueeseen sopeutumisessa helpottava asia. Hyvä harrastusilmapiiri luo yksilöille optimaaliset puitteet eri kulttuuritaustojen omaavien harrastajien toimivaan yhteisliikuntaan, jonka kautta maahanmuuttajat voivat kohdata ja rakentaa sosiaalisia suhteita kantaväestön kanssa (Rönkkö 2023).

Maahanmuuttajataustaisen pelaajan kielellisestä sekä kulttuurillisesta oppimisesta vastaa myös osittain pelaaja itse. Tuloksissa mainittiin esimerkiksi kielen laajemman oppimisen olevan pelaajan omasta motivaatiosta kiinni. Pelaajat oppivat jalkapallossa käytettävän termistön nopeasti, mutta laji ei itsessään vaadi keneltäkään kovin suurta kapasiteettia sanojen muodossa. Maahanmuuttajan sosiokulttuurilliset muutokset sekä niiden vaikutukset henkilön

elämään ovat vertailtavissa hänen asenteisiinsa uutta kulttuuria kohdatessa (Mähönen & Jasinskaja-Lahti 2013). Minkään urheilulajin harrastamisen ei voida katsoa auttavan kotoutumista, jos harrastaja itse ei halua omaksua uuden kulttuurin sisäisiä asioita tai jos harrastusympäristössä esimerkiksi kanssapelaajat, valmentajat tai urheiluseura eivät ole valmiita tarjoamaan maahanmuuttajalle mahdollisuutta ylläpitää omaa kulttuuriperintöä samalla, kun kohtaa uuden kulttuurin (Spaaj ym. 2019). Kotoutumisprosessi on siis kaksisuuntainen prosessi, jonka onnistumisesta vastaa sekä maahanmuuttaja että häntä ympäröivä yhteiskunta (Alitolppa-Niitamo & Leinonen 2013). Valmentajilla on näin ollen tärkeä osa mahdollistaa maahanmuuttajataustaisille liikkuminen hyvässä ilmapiirissä sekä luoda positiivisia kohtaamisia ja kokemuksia kantaväestön kanssa. Valmentaja on tärkeä luottamushenkilö joukkueen sisällä, joka voi opettaa lajin opettamisen yhteydessä myös yhteiskunnallisesti arvostettavia käytösopeja kuten tasa-arvoa, suvaitsevuutta ja yhdenmukaisuutta.

Joukkueurheilu voi osaltaan toimia hyvin jonkin tietyn toimintakulttuurin opettavana ympäristönä. Urheilukulttuureissa on omat yhteiset sovitut säännöt ja arvot, joita pelaajien täytyy kunnioittaa. (Kananen 2020.) Urheilukulttuurit voivat yhdistää eri kulttuuriatastan omaavia pelaajia tai vaihtoehtoisesti erottaa heitä toisistaan (Kingsley & Spencer-Cavaliere 2015). Valmentajat näkivät urheiluympäristön olevan oiva toimintaympäristö oppia yhteisiä sääntöjä, arvoja ja normeja, jotka pätevät myös urheilukenttien ulkopuolella. Päälimmäisinä oppeina vastauksissa tuli ilmi suomalaisen työkulttuuriin rinnastettavia asioita kuten määrätietoisuus, yhteistyö, aikamääreiden täsmällisyys ja sääntöjen noudattaminen. Jalkapallossa on valmentajien mukaan nähtävissä samankaltaista kuuliaisuutta säännöille kuin yhteiskunnassa. Peli perustuu sääntöjen noudattamiseen ja niihin sitoutumiseen, mikä on yhteyksissä myös arki- ja kouluympäristöihin. Vastauksissa muutamat valmentajat puhuivat jalkapallon opettavan hyvää työmoraalia ja sitä, että kovalla työllä on usein myös palkintonsa. Tätä oppia valmentajat halusivat peräänkuuluttaa myös pelaajilleen, sillä suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsee hyvin samankaltainen toimintatapakulttuuri. Joukkueen toimintakulttuuri on pääosin valmentajien vastuulla. Joukkueen yhteisissä säännöissä ja arvoissa olisi tärkeää opettaa kaiken ikäisille pelaajille asioita, jotka pätevät myös yhteiskunnassa. Harrastuksen ympärillä yksilöiden motivaatio voi olla parempaa kuin esimerkiksi koulumaailmassa. Jokainen valmentaja on kuitenkin yksilö ja jokaisella valmentajalla on omat henkilökohtaiset arvot, joihin uskoo. Esimerkiksi, jos valmentaja ei ole kovin kiinnostunut tasa-arvosta tai maahanmuuttajien integroimisesta, on silloin joukkueen

yhteiset arvot ja niiden noudattaminenkin todennäköisesti väljempää kuin joukkueissa, joissa jokaisen yksilön hyvinvointiin kiinnitetään huomiota.

Valmentajat näkivät jalkapallon harrastamisella olevan paljon positiivista merkitystä maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumiselle. Näkemyksiä perusteltiin muun muassa kielen oppimisen, sosiaalisten verkostojen, kulttuuriymmärryksen kehittymisen sekä elämän ympärille rakentuvan harrastuksen tuomien kokemusten perusteella. Liikunta ja erityisesti joukkueurheilu voi auttaa kotoutumisessa, jos molemmat osapuolet tekevät töitä kotoutumisen edistämiseksi (Agergaard & Sørensen 2010). Valmentajien mukaan jalkapallo edesauttaa maahanmuuttajataustaisen yksilön sopeutumista uuteen kulttuuriin ja yksilöt pääsevät osaksi joukkuetta, minkä myötä he saavat sosiaalisia suhteita elämäänsä, mistä voi olla hyötyä myös tulevaisuudessa. Suhteiden ja joukkuevoiminnan osallisuuden mukana maahanmuuttajataustaiset pelaajat oppivat myös jalkapallon ulkopuolisia tapoja ja toimia. Kantaväestön pelaajilta voi oppia muun muassa millaisia tapoja suomalaisissa perheissä on ja millä tavoin uudessa kulttuurissa käyttäytyään muutoinkin kuin kouluympäristössä tai joukkueympäristössä. Liikunnalla voidaan vähentää toiseuden tunnetta ja päästä eroon asetelmasta, jossa maahanmuuttajat ja kantaväestö ovat eri porukkaa (Fagerlund & Maijala 2011; Rönkkö 2023). Maahanmuuttajayksilöt voivat unohtaa joukkuevoiminnassa olevansa eri taustasta ja nauttia liikunnan tuomista kokemuksista, joiden avulla yksilöt voivat rakentaa sosiaalista elämää myös harrastusten ulkopuolelle. On erityisen tärkeää, että jokaisella yksilöllä on taustasta riippumatta mahdollisuus harrastaa liikuntaa turvallisessa ja suvaitsevassa ympäristössä.

Jalkapallon parissa voi olla myös asioita, jotka asettavat ristiriitoja ja haasteita harrastuksen positiiviseen merkitykseen kotoutumiselle. Valmentajat näkivät maahanmuuttajien omien joukkueiden vähentävän positiivista merkitystä kotoutumista kohtaan. Heidän mukaansa harrastus ilman kantaväestön jäseniä ei auta kotoutumista, sillä toiminta on heidän omissa yhteisöissään tapahtuvaa. Zacheuksen (2010) mukaan maahanmuuttajataustaisten omat joukkueet voivat olla uusille maahanmuuttajille hyvä keino päästä harrastamaan matalalla kynnyksellä. Saman kulttuuritaustan omaavat joukkueet voivat rakentaa yksilön itseluottamusta ja toimia ikään kuin portteina kantaväestön seuroihin ja yhdistyksiin. (Zacheus 2010.) Jalkapallon pelaamista kantaväestön kanssa ja sen mukana tuomia sosiaalisia suhteita ja tietoja uudesta kulttuurista on toki vaikeaa kieltää. Saman kulttuuritaustan omaavilla pelaajilla voi olla kuitenkin tietoa yhteiskunnan toiminnasta tai vallitsevan kulttuurin arvoista, jos he ovat esimerkiksi asuneet Suomessa pidempään ja käyneet koulua.

Tällaiset joukkueet voivat olla esimerkiksi teini-ikäisille yksilöille helposti lähestyttäviä ja näistäkin joukkueista voi mahdollisesti oppia esimerkiksi suomalaisesta kulttuurista muiden pelaajien kautta.

Pelaajien joukkueeseen sopeutumisella on valmentajien mukaan merkitystä harrastuksen ja kotoutumisen yhteyteen. Valmentajien näkemyksien mukaan pelaajien joukkueeseen sopeutuminen on yhteydessä kavereiden saamiseen hyvässä ja pahassa. Valmentajien mukaan joukkue toiminnassa negatiiviset kokemukset eivät helpota kotoutumista, vaan sen sijaan edesauttavat syrjäytymistä ja toiseutta. Kulttuuritaustan huomiotta jättäminen saattaa hidastaa maahanmuuttajataustaisten pelaajien sopeutumista joukkueeseen, sillä he eivät ole vielä oppineet uuden kulttuurin toimintatapoja ja arvoja (Agergaard & Sørensen 2010; Storm ym. 2022). Urheiluseurojen heikko valmius tarjota liikuntaa kulttuuritaustat huomioiden voi myös aiheuttaa haasteita maahanmuuttajataustaisten harrastajien liikunnalle (Spaaj ym. 2019). Pelaajat saattavat kokea myös ennakoluuloja, syrjintää tai rasismia, joka vaikuttaa maahanmuuttajayksilöiden kokemuksiin liikunnan parista (Kananen 2020; Storm ym. 2022). Vastauksissa ainoastaan yksi valmentaja mainitsi oman valmentajauran aikana nähneen avointa rasismia pelaajaansa kohtaan, mutta pohti tämän johtuvan osittain nuoren pelaajan tietämättömyydestä rasismia kohtaan. Vastauksissa ei ylipäättänsä ilmaantunut puhetta rasismin merkityksestä kotoutumisen ristiriitoihin. Pohdimmekin tutkijoina, onko rasismin määrä vähentynyt jalkapallossa vai eikö sitä nähdä tai vaihtoehtoisesti haluta nähdä oman joukkueen parissa. Valmentajilla on kiistämättä suuri rooli oman joukkueen ilmapiirissä ja toiminnassa. Valmentajat olivatkin suhteellisen itsekriittisiä vastauksissa siitä, että heillä on suuri vastuu kaikkien pelaajien kokemuksista joukkueessa. Välittävällä ja taitavalla valmennuksella voidaan välttää negatiivisia kokemuksia ja edesauttaa myös maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumista.

7.2 Tutkimusten luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa nousee esille kysymys tutkijoiden objektiivisuudesta. Täydelliseen objektiivisuuteen ei koskaan päästä eikä siihen tule pyrkiäkään. Aineistonkeruu tapahtuu vuorovaikutuksessa tiedonantajan kanssa kuten haastattelussa, joten tutkijoiden ennakkotiedot ja subjektiivisuus voivat vaikuttaa haastattelun kulkuun ja tuloksiin. Tämän vuoksi tutkijoiden on tärkeää tiedostaa oma subjektiivisuutensa ja ennakkotietonsa, jotta ne eivät vaikuta merkittävästi tutkimuksen kulkuun ja lopputulokseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018; Puusa, Juuti & Aaltio 2020.) Tutkijat pyrkivät

tiedostamaan omat ennakkotietonsa sekä arvonsa tutkimusta tehdessään ja pyrkivät pitämään ne pois tutkimuksesta. Ne kuitenkin saattavat tiedostamatta heijastua tutkimukseen.

Valmentajien sijoittumista eri maakuntiin voidaan pitää tutkimuksen luotettavuuden kannalta hyvänä asiana, sillä maakuntien väestörakenteet maahanmuuttajataustaisten henkilöiden osalta eroavat toisistaan. Vuonna 2021 Uudellamaalla maahanmuuttajataustaisten osuus väestöstä oli 15,7 prosenttia, Pohjanmaalla osuus oli 8,4 prosenttia ja Satakunnassa 4,4 prosenttia väestöstä oli maahanmuuttajataustaisia (Tilastokeskus 2021). Maakunnan maahanmuuttajataustaisten henkilöiden osuus saattoi vaikuttaa haastateltavien näkemyksiin jalkapallon harrastamisen merkityksestä maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumiseen. Lisäksi valmentajien kokemusta maahanmuuttajalasten ja -nuorten kanssa työskentelystä voidaan pitää hyvänä asiana tutkimuksen laadun kannalta. Vasta-aloittaneet tai vain vähän aikaa valmentaneet valmentajat eivät olisi pystyneet kertomaan näkemyksiään pidemmältä aikaväliltä aiheesta tai antaa esimerkkejä jalkapallon merkityksistä kotoutumiseen valmentajan näkökulmasta. Myös kolmen valmentajan oma maahanmuuttajatausta toi tutkimukseen tietoa siitä, eroavatko maahanmuuttajataustaisten valmentajien näkemykset kantasuomalaisten valmentajien näkemyksistä. Valmentajien maahanmuuttajataustasta huolimatta he puhuivat ja ymmärsivät hyvin suomen kieltä, joten yhteisen kielen löytämisen kanssa ei ollut vaikeuksia haastatteluja tehdessä.

Haastattelu on keskustelua, jolla halutaan saada tietoa tutkittavasta ilmiöstä tai asiasta. Tulee muistaa, että haastattelu tapahtuu vuorovaikutuksessa ja molemmat keskustelun osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Lisäksi keskustelun aloitteen tekee tutkija, joka johtaa keskustelua kysymyksillään, mutta ei kuitenkaan ohjaa vastauksia haluamaansa suuntaan. (Puusa ym. 2020.) Väärinymmärrysten välttämiseksi tutkijat avasivat ennen haastattelun alkua haastattelussa esiintyneitä teoreettisia käsitteitä ja mitä niillä tarkoitettiin tutkimuksessa. Haastateltavilla oli myös mahdollisuus kysyä mitä käsitteillä tarkoitettiin haastattelun aikana. Haastattelurunko lähetettiin haastateltaville haastattelua edeltävänä päivänä, jotta haastateltavat pystyivät valmistautumaan haastatteluun ja saimme laajempia näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä eikä pelkkiä haastateltavien reagoitteja vastauksiin.

Haastattelurunko muodostettiin teoriataustasta nousseiden aihealueiden mukaan. Haastattelukysymykset muodostettiin taustakysymysten lisäksi neljän pääaihealueen mukaan, mitkä teoriataustasta nousivat ja oletettiin antavan parhaiten vastauksia tutkimuskysymyksiin. Taustakysymysten avulla selvitettiin jalkapallovalmentajien kokemusta valmentajana,

valmentajan maahanmuuttajataustaa sekä maahanmuuttajataustaisten pelaajien määrää valmentajien joukkueissa. Haastattelulla saatiin valmentajien näkemyksiä aihealueista, mutta osa haastattelun kysymyksistä hieman toisti itseään. Toistuvat kysymykset olisi voitu korvata esimerkiksi maahanmuuttajien mahdollista syrjintää käsittelevillä kysymyksillä. Syrjintä ja joukkueeseen heikko sopeutuminen nähtiin kirjallisuuden mukaan heikentävän maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumista (Agergaard & Sørensen 2010; Spaaj ym. 2019; Kananen 2020; Storm ym. 2022). Valmentajien vastauksissa näitä aiheita ei kuitenkaan käsitelty juurikaan.

Haastatteluista kerättyä aineistoa analysoitiin sisältyöanalyysin avulla. Sisältyöanalyysissä alkuperäisen litteroinnin aineisto pelkistettiin ja järjestettiin aiemmin mainittujen pääaihealueiden mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018). Tutkijat litteroivat ja koodasivat suorittamansa haastattelut yhteiseen koontitiedostoon, jonka jälkeen tutkijat yhdistivät eri haastateltavien vastauksia ja näkemyksiä toisiinsa. Kahden tutkijan näkemyksien yhdistäminen aineiston analysoinnissa voidaan pitää tutkimuksen luotettavuutta lisäävänä asiana.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen eettinen pohdinta keskittyy itsetutkimustoimintaan. Tähän sisältyvät tutkittavien informointi, tutkittavien anonymiteetin suojaaminen, aineiston keruu menetelmät, aineiston analysointi ja tulosten raportointi. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden (2019) mukaisesti tutkittaville kerrottiin ennen haastattelujen aloittamista heidän oikeuksistaan keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä kohtaa tahansa. Lisäksi heille kerrottiin tutkimuksen tavoitteista, kuinka heidän henkilötietojaan käsitellään tutkimuksessa, kuinka aineistoa käsitellään sekä mitä aineistolle tehdään tutkimuksen jälkeen. Haastatteluista tehdyt tallenteet säilytetään Turun yliopiston sähköisessä Seafire-palvelussa Turun Yliopiston ohjeiden mukaisesti. Lisäksi haastateltavien nimet muutettiin ja muita heihin liittyviä tietoja kuten valmentajan seuraa tai asuinkuntaa ei mainittu, jotta heitä ei pystytä tunnistamaan tutkimuksen perusteella eikä tutkimukseen osallistumisesta koidu heille haittaa (Tuomi & Sarajärvi 2018).

7.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää jalkapallovalmentajien näkemyksiä jalkapallon harrastamisen merkityksestä maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumiseen Suomessa. Jalkapallolla nähtiin olevan pääosin positiivista merkitystä maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumiselle. Positiivista merkitystä selitettiin kaverisuhteiden lisääntymisellä,

kantaväestön kanssa toimimisella, verkostoitumisella sekä uuden kielen ja kulttuurin oppimisella. Positiivisella merkityksellä kotoutumiseen ja harrastusilmapiirillä näkyi olevan selkeä yhteys haastatellessa valmentajien näkemyksiä jalkapallon harrastamisen positiivisista ja negatiivisista merkityksistä kotoutumiseen. Turvallinen, tasa-arvoinen ja suvaitsevainen ilmapiiri harrastusympäristössä luo mahdollisuuden positiiviseen kokemukseen harrastuksen parissa ja mahdollistaa monikulttuurillisen liikkumisen kantaväestön kanssa. Valmentajat kokivat heille vastuulliseksi rakentaa joukkueisiin ilmapiiri, jossa jokaisella on turvallista harrastaa. Maahanmuuttajataustaisten pelaajien sopeutuminen joukkueeseen oli tärkeää valmentajille.

Jalkapallon harrastaminen voi vuorostaan aiheuttaa valmentajien näkemyksien mukaan ristiriitoja kotoutumiselle, jos maahanmuuttajataustaiset pelaajat eivät sopeudu joukkueeseen. Huonolle sopeutumiselle nähtiin syinä esimerkiksi syrjintä, lajin sisäiset taitoerot, yhteisen kielen puuttuminen sekä valmentajien ammattitaidottomuus joukkueen ilmapiirin luojina. Joukkueen pelaajien hitsaaminen yhteneväiseksi ryhmäksi on tärkeä osa jokaisen pelaajan sopeutumista joukkueeseen. Tämän puuttuminen ei edesauta positiivista kotoutumista vaan ennemmin kasvattaa toiseutta pelaajien ja kulttuurillisten taustojen välille.

Valmentajat puhuivat pelaajan integroitumisesta joukkueeseen. Osassa vastauksista kävi ilmi myös kulttuuristen tapojen integroitumista joukkueen arkeen kuten rukoustilan tai rukoushetken järjestäminen pelaajille. Integraatio vaatii valtaväestön hyväksynnän monikulttuurisuuden syntymiseksi eli kulttuurien sulautumisen osaksi toisiaan (Berry 2019). Mieleen nousee kuitenkin kysymys, että toteutuuko integraatio jalkapalloseuroissa vai onko kyseessä pikemminkin assimilaatio? Assimilaatiossa maahanmuuttajan oletetaan toimivan valtakulttuurin tapojen ja arvojen mukaan huomioimatta maahanmuuttajan kulttuuritaustaa ja siihen liittyviä arvoja ja normeja (Berry 1997). Tällöin pelaajien samanlainen kohtelu ei ole välttämättä tasa-arvoista, sillä valtaväestön edustajat sekä maassa pidempään asuneet pelaajat ovat paremmin sopeutuneet jo valtakulttuuriin kuin vähemmän aikaa maassa asuneet pelaajat. Seuroihin voitaisiin kehittää integraatiosuunnitelmia, joiden avulla varmistettaisiin pelaajien tasa-arvoinen kohtelu kulttuurisista eroista huolimatta, joka voisi nopeuttaa pelaajan sopeutumista joukkueeseen (Agergaard & Sørensen 2010).

Tutkimuksessa haastatelluilla valmentajilla oli yhteneväiset näkemykset jalkapallon harrastamisen merkityksestä maahanmuuttajataustaisten pelaajien kotoutumiseen. Jatkotutkimusehdotuksina voisi olla esimerkiksi, millä tavoin aikuistuneet ensimmäisen

polven maahanmuuttajat kokevat harrastustoiminnan merkinneen heidän kotoutumiseensa ja millä tavoin harrastustoimintaa tulisi järjestää, jotta maahanmuuttajataustaiset pelaajat saisivat mahdollisimman paljon hyötyä siitä kotoutumiseen? Jatkotutkimuksella voitaisiin paneutua maahanmuuttajataustaisten omakohtaisiin kokemuksiin liikunnan merkityksestä heidän kotoutumiseensa ja mahdollisesti saada ilmi seikkoja, joita voisi hyödyntää nykypäivän kotouttamistyössä. Harrastustoiminnan järjestämiseen liittyvällä tutkimuksella voisi selvittää, millä tavoin maahanmuuttajataustaiset aikuiset ovat kokeneet eniten hyötyä kotoutumiseen harrastustoiminnan kautta.

Lähdeluettelo

- Agergaard, S. & Sørensen, J. K. (2010). Policy, sport and integration: The case of talented ethnic minority players in Danish football clubs. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 2 (2), 205–221.
- Ahlstrand, P. & Bachrata, A. (2020). *KidMove: Athlete centered coaching practices*. Helsinki: Metropolia University of Applied Sciences.
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Alisaari, J., Kaukko, M. & Heikkola, L. M. (2022). Kotoutuminen, kuulumuus, kielitaito ja kaverit – Opetushenkilöstön huolenilmauksiamahanmuuttotaustaisten oppilaiden osaamisesta ja mahdollisuuksista. *Kasvatus & Aika*, 2 (16), 26–46.
- Alitolppa-Niitamo, A. & Leinonen, E. (2013). Perhe, nuoret ja maahanmuutto. Teoksessa A. Alitolppa-Niitamo, S. Fågel & M. Säävälä, *Olemme muuttaneet ja kotoudumme: maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. Helsinki: Väestöliitto, 96–113
- Alitolppa-Niitamo, A. & Säävälä, M. (2013). Johdattelua kirjan teemoihin. Teoksessa A. Alitolppa-Niitamo, S. Fågel & M. Säävälä, *Olemme muuttaneet ja kotoudumme: maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. Helsinki: Väestöliitto, 5–12
- Bauman, Z. & Vainonen, J. (2020). *Sosiologinen ajattelu (7. painos)*. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied psychology*. Ontario: Queen's, 5–68
- Berry, J. W. (2019). *Acculturation: A Personal Journey across Cultures*. Cambridge: Cambridge University Press. doi:<https://doi.org/10.1017/9781108589666> [Luettu 13.1.2023]
- Berry, J. W. & Sam, D. L. (2016). Theoretical perspectives. Teoksessa J. W. Berry & D. L. Sam, *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press, 14–18
- Bot, K. D., Lowie, W. & Verspoor, M. H. (2011). Researching second language development from a dynamic systems theory perspective. Teoksessa K. D. Bot, W. Lowie & M. H. Verspoor, *Dynamic Approach to Second Language Development*. The Netherlands: John Benjamins Publishing Company, 5–24
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. Teoksessa J. G. Richardson, *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood Press, 241–258
- Burt, R. S. (1992). *Structural Holes: The Social Structure of Competition*. Melton: Harvard University Press.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *The American Journal of Sociology* (94), 95–120. <https://doi.org/10.1086/228943> [Luettu 15.4.2023]

- Fagerlund, E. & Majjala, H.-M. (2011). Saa hengaa eri porukan kanssa: maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikuntaan osallistumisen tukeminen. Jyväskylä: Likes-tutkimuskeskus.
- Galtung, J. The sport system as a metaphor for the world system. Teoksessa F. Landry, M. Landry & M. Yerles, Sport ... the third millenium. Quebec: University of Laval Press, 147–156
- Garcés-Mascareñas, B. & Penninx, R. (2016). Integration Processes and Policies in Europe contexts, Levels and Actors. Springer International Publishing. doi:<https://doi.org/10.1007/978-3-319-21674-4> [Luettu 15.2.2023]
- Gothóni, R. & Siirto, U. (2016). Pakolaisuudesta kotiin. Helsinki: Gaudeamus.
- Itkonen, H. (2021). Liikkumisen sosiologia. Tampere: Vastapaino.
- Kallinen, T. & Kinnunen, T. (2021). Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/>. [Viitattu 23.03.2023.]
- Kananen, M. (2020). ”He ovat pelaajina erilaisia” – maahanmuuttotataustaiset pelaajat suomifutiksen kentillä. Teoksessa J. Kokkonen & K. Kauravaara, Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa 68–92. Liikuntatieteellinen Seura (LTS).
- Keski-Petäjä, M. & Pietiläinen, M. (2020). Miltä lasten Suomi näyttää tilastoissa? – Lasten määrä ja osuus väestössä historiallisen pieni. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/milta-lasten-suomi-nayttaa-tilastoissa-lasten-maara-ja-osuus-vaestossa-historiallisen-pieni/> [Luettu 7.11.2022]
- Kingsley, B. C. & Spencer-Cavaliere, N. (2015). The exclusionary practices of youth sport. Social Inclusion, 3 (3), 24–38.
- Kohonen, I., Kuula-Luumi, A. & Spoof, S. K. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Kokko, S. & Martin, L. (2023). Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa – LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Helsinki: Valtion liikuntaneuvosto.
- Koski, P. (2008). Physical activity relationship (PAR). International Review for the Sociology on Sport, 43 (2), 151–163.
- Koski, P. (2009). Sport Club as civic organizations and health-enhancing physical activity. Teoksessa S. Kokko, P. Koski, J. Savola, M. Alen & P. Oja, The Report. The Guidelines for Sports Club for Health (SCFORH) Programs. Helsinki University Press, 32–35
- Kwak, K. & Berry, J. W. (2001). Generational differences in acculturation among Asian families in Canada: A comparison of Vietnamese, Korean, and East-Indian groups. International journal of psychology, 152–162.
- Lantolf, J. P. & Thorne, S. L. (2006). Sociocultural Theory and the Genesis of Second Language Development. Oxford: Oxford University Press.

- Lilja, N. (2018). "Mä opin sitä kadulla kavereitten kanssa". Suomen kielen käyttöön ja oppimiseen liittyviä kategorisointeja maahanmuuttaja-nuorten haastattelupuheessa. *Puhe ja kieli*, 4 (38), 203–225.
- Mahonen, T. A. & Jasinskaja-Lahti, I. (2013). Acculturation expectations and experiences as predictors of ethnic migrants' psychological well-being. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 44 (5), 786–806.
- Makkonen, T. & Koskeniemi, E. (2013). Muuttoliikkeen ja maahanmuuttajien oikeudellisen aseman sääntely. Teoksessa T. Martikainen, P. Saukkonen & M. Säävälä, *Muuttajat: Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus, 81–97
- Martikainen, T. Saukkonen, P. & Säävälä, M. (2015). *Muuttajat: kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Ndika, N. (2014). *Acculturation: A pilot study on Nigerians in America and their coping strategies*. SAGE Open, 3 (4).
- Oinas, T. Ruuskanen, P. Kankainen, T. Anttila, T. & Kivitalo, M. (2018). Sosiaalinen pääoma ja yksilötason tulokehitys Suomessa. *Sosiologia*, 1 (55), 65–81.
- Opetusministeriö. (2010). *Kehittämishjelma maahanmuuttajien kotouttamiseksi liikunnan avulla*. Helsinki: Opetusministeriö, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto.
- Putnam, R. D. (1993). The prosperous community: social capital and public life. *The American Prospect*, 4(13), 35–42.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Puusa, A. Juuti, P. & Aaltio, I. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus.
- Rönkkö, E. (2023). *Mukana ulossuljettuna. Etnografinen tutkimus ulkomaalaistaustaisten naisten ohjatusta ryhmäliikunnasta*. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.
- Ruuskanen, P. (2001). *Sosiaalinen pääoma: käsitteet, suuntaukset ja mekanismit*. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
- Söderling, I. (2013). Maahanmuutto ja Suomalaisten asenteet. Teoksessa A. Alitolppa-Niitamo, S. Fågel & M. Säävälä, *Olemme muuttaneet ja kotoudumme*. Helsinki.
- Saukkonen, P. (2013). Maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikka. Teoksessa T. Martikainen, P. Saukkonen & M. Säävälä, *Muuttajat: kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus, 81–97
- Saukkonen, P. (2020). *Suomi omaksi kodiksi: kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet*. Helsinki: Gaudeamus.
- Schubert, C. (2013). Kotoutumisen psykologi. Teoksessa A. Alitolppa-Niitamo, S. Fågel & M. Säävälä, *Olemme muuttaneet ja kotoudumme: maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. Helsinki: Väestöliitto, 65–67

- Spaaj, R. McDonald, B. & Smith, R. (2019). Migrant integration and cultural capital in the context of sport and physical activity: a systematic review. *Journal of international migration and integration*, 20 (3), 851–868. <https://doi.org/10.1007/s12134-018-0634-5> [Luettu 4.11.2022]
- Storm, L. K., Book Jr., R. T., Hoyer, S. S., Henriksen, K., Kuttel, A. & Larsen, C. H. (2022). Every boy's dream: A mixed method study of young professional Danish football player's transnational migration. *Psychology of Sport & Exercise* (59). <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2021.102125> [Luettu 11.12.2022]
- Tiihonen, A. (2014). Liikuntakulttuurin käsitteet muuttuvat ja muuttavat. Liikuntaneuvosto, Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 6. Vuosikerta
- Tilastokeskus. (2021). Tilastokeskus, maahanmuuttajat väestössä: <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html> [Luettu 7.11.2022]
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Zacheus, T. (2010). Liikunnan ja urheilun merkitys maahanmuuttajien kotoutumiselle. *Kasvatus ja aika*, 4 (2), 216–223.
- Zacheus, T., Koski, P., Rinne, R. & Tähtinen, J. (2012). Maahanmuuttajat ja liikunta. Liikuntasuhteen merkitys kotoutumiseen Suomessa. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta.

Liitteet

Haastattelurunko

Taustakysymykset:

1. Syntymävuosi
2. Synnyinmaa
3. Oletko maahanmuuttajataustainen?
4. Kuinka kauan olet valmentanut jalkapalloa?
5. Mitä valmentajakoulutuksia olet käynyt, onko niitä?
6. Minkä ikäisiä pelaajia valmennat tällä hetkellä?
7. Kuinka montaa maahanmuuttajataustaista pelaajaa valmennat juuri tällä hetkellä?

Kysymyksiä:

1. Millä tavoin olet huomannut maahanmuuttajataustaisten pelaajien puhutun kielen kehitystä?
2. Millä tavoin olet huomannut jalkapallon harrastamisen auttaneen kielen oppimisessa?
3. Millä tavoin jalkapallon harrastaminen voi tukea kielen oppimista ja sen kehitystä?
4. Miten puhutun kielen kehittyminen on vaikuttanut pelaajien kaverien saamiseen joukkueessa?
5. Miten maahanmuuttajataustaiset pelaajat ovat sopeutuneet joukkueeseesi?
6. Millaisia asioita maahanmuuttajataustaiset pelaajat voivat oppia jalkapallon harrastamisen kautta, jotka pätevät myös urheilutoiminnan ulkopuolella?
7. Millä tavoin maahanmuuttajataustaisten pelaajien luomat suhteet joukkuekavereihin näkyvät harrastustoiminnan ulkopuolella?
8. Millä tavoin maahanmuuttajataustaisten pelaajien sosiaaliset suhteet ovat muuttuneet esimerkiksi yhden valmentamasi kauden aikana?
9. Millaisia valmisteluita otat huomioon maahanmuuttajataustaisia pelaajia valmentaessa?
10. Koetko ennakkoluuloja maahanmuuttajataustaisia pelaajia kohtaan? Millaisia? Ketä kohtaan?
11. Millaisia arvoja ja sääntöjä pyrit opettamaan pelaajille, joita he voivat noudattaa myös urheilutoiminnan ulkopuolella?

12. Millä tavoin jalkapallon harrastaminen voi lisätä maahanmuuttajataustaisen pelaajan ymmärrystä yhteiskunnallisista arvoista ja säännöistä?
13. Koetko, että jalkapallon harrastamisella on merkitystä maahanmuuttajataustaisen pelaajan kotoutumiseen? Millainen merkitys? Positiivinen/negatiivinen?
14. Millä tavoin olet nähnyt jalkapallon harrastamisen auttavan kotoutumisessa?
15. Millä tavoin olet nähnyt jalkapallon harrastaminen haittaavan kotoutumista?
16. Millä tavoin jalkapallon harrastaminen voi tukea maahanmuuttajataustaisen pelaajan kotoutumista?
17. Millä tavoin jalkapallon harrastaminen voi heikentää ja asettaa ristiriitoja kotoutumiselle?